

Kouwe Drukke

jaargang 8 - nummer 21 - oktober 2004

uitgave van

verzameling
De Doolster

Inhoud

Omslagillustraties	3
Oud en nieuw	3
Mijn oude ijsvereniging en de familie Honig: een reactie	4
Schaatspatenten (2)	6
150 jaar Koninklijke IJvereniging THIALF	8
Tegelttableaus met wintertaferelen (18b)	9
De geschiedenis van de skeeler (5)	12
De IJsbond Krimpenerwaard houdt ijs en weder dienende, 9 Dorpentocht (3)	14
De trommel (9)	19
Amerikaanse schaatsen met enkelsteunen	21
Vitrine: Blondinskates en Zaanse schaatsen	22
Zaans schaatsmodel	25
Het Krabbelbaantje (13)	27
Wie het weet mag het zeggen	31
Boek en Zopie	32
Wirths-schaatsen Remscheid export	32
Stempelkaart (30)	33
Herinneringen aan mijn eerste schaatsjaren (2)	34
IJsthermometer: een reactie	35
Lezing voorjaarsbijeenkomst	35
Oproep	38
Vergelijkend warenonderzoek	39
Zwerven op de schaats	40
Erratum bij 'Van gils tot klapschaats'	42

Medewerkers

Jan Biegelaar, Aly en Hedman Bijlsma, Ed Braakman, Anrie Broere, Tom Clardij, Ron Couwenhoven, Alex Kampinga, Matthy van Klaveren, Frits Locher, Minne Iedes Nieuwhof, Bart van de Peppel, Tom Streng, Edith Wassenaar, Wiebe Wijnja

Gastmedewerker

D. Kit

Omslagillustraties

Kouwe Drukke 21 heeft een Gronings jasje gekregen. Omdat de Groningse schaats de gemoederen van de Poolsterleden regelmatig bezig houdt, leek het de redactie zinvol om eens twee oude afbeeldingen te laten zien waarop de Groninger schaats staat afgebeeld. De mooie kleurenlitho aan de voorkant is een deel van prent no. 46 De Provincie Groningen uit het boek *Nederlandsche Kleederdrachten* uit 1857 van Bing en Braet von Ueberfeldt. De achterkant van dit nummer is minstens zo bijzonder. Deze afbeelding genaamd Ijsfeest is

een bedstede- paneel uit ca. 1830, afkomstig van een boerderij te Ellerhuizen, een dorpje ten N.O. van Groningen.

Kostelijk is vooral de man aan de linkerzijde die aan het schoonrijden is. Het lijkt wel of hij speciaal voor ons zijn rechterbeen hoog opzwaait alsof hij zeggen wil: "Ja, kijk maar goed, ik heb echte Groningers aan mijn voeten."

Ik hoop dat jullie de binnenkant van dit nummer net zo interessant zullen vinden als de omslag!

Anrie Broere

Oud en Nieuw

Een redactioneel stukje is tegelijk moeilijk en gemakkelijk te schrijven. Je bent niet gebonden aan een vast onderwerp, je mag je eigen gedachten de vrije loop laten gaan, je mag je eigen meningen verkondigen, je mag wat provocerend schrijven. Kortom, je bent zo vrij als een vogeltje in de lucht. Om in schaatstermen te spreken: het is zo iets als het rijden van een kür bij kunstschaatsen. Maar je kunt ook flink onderuit gaan. Dat is het risico van de kür, niet alleen op het ijs, maar ook op papier.

Deze keer schrijf ik dit stukje in een wat weemoedige stemming. Waarom? We hoeven alleen maar naar de achterkant van Kouwe Drukke 20 te kijken en we kennen de reden. We hebben als redactie afscheid genomen van een zekere Bernardus Wilhelminus van de Peppel. Maar dat niet alleen. We hebben ook afscheid genomen van zijn vrouw en de gezelligheid van de ver-

gaderingen bij hen thuis. Griet Dorhout, haar meisjesnaam, past eigenlijk helemaal niet bij haar. Zij zorgde voor de vrolijke noot bij het koffiedrinken als wij ten huize van de familie Van de Peppel een redactievergadering hadden en zorgde op tijd voor een natje en een droogje. En wat, denk ik, nog veel belangrijker was, zij steunde Bart op de momenten dat hij het soms moeilijk had met de opmaak van een nieuw nummer van Kouwe Drukke en hakte knopen door als Bart worstelde met taalkundige problemen. Dorhout steunde dan de Peppel en zorgde dat hij groen bleef!

Dit geldt trouwens ook voor de vrouwen van de andere redactieleden. Als de vrouw geen affiniteit heeft met de hobby van haar man, dan kun je het wel vergeten. Bart, we hebben het goed gehad met elkaar, al waren de telefoontjes over en weer soms wel erg lang!

De weemoed wordt ook mede veroorzaakt doordat ik de enig overgeblevene ben in de redactie die alles van het begin af heeft mee-gemaakt. De eerste redactievergadering met gebak bij Nico Mulder op zijn zolderkamertje en de moeilijke zoektocht om zijn huis in het donker te vinden in zo'n moderne slaapstad.... Het is allemaal goed gekomen en gelukkig hebben we een fijn stel mensen overgehouden (Tom en Minne) om mee verder te gaan. En... we hebben er een nieuw lid bijgekregen in de persoon van Marianne van Zuijlen. De redactie is erg blij dat ze het met ons aandurft een doorstart te maken, want op een rijdende trein springen valt nooit mee. Een groot pluspunt is dat ze veel ervaring heeft met haar eigen schaatsclubblad. Trouwens, ze heeft in Kouwe Drukke 9 al een proeve van bekwaamheid afgelegd. Onder de mooie titel Homo collectans heeft ze een voorwoord avant la lettre geschreven. We wisten wie we vroegen!

Als jullie deze regels onder ogen krijgen is, denk ik, ook in ander opzicht een spannend moment afgesloten. Het bestuur van de Poolster heeft in goed overleg met de redactie de opmaak en het drukken van Kouwe Drukke aan een professionele drukkerij, De Gans uit Amersfoort, uitbesteed. Hopelijk verloopt de samenwerking met

Mijn oude ijsvereniging en de familie Honig

Naar aanleiding van het artikel over de oude ijsvereniging en de familie Honig in nummer 20 van Kouwe Drukke kregen we een interessante reactie van Ron Couwenhoven die we de lezer niet willen onthouden. Ron doet nog een suggestie, hij

deze drukkerij goed.

En dan nog iets heel anders. Enige tijd geleden had ik een van onze leden aan de telefoon en ik vroeg hem hoe hij het artikel van Con Desplanque, de Hollandse Canadees, vond. Hij kon zich dit vaag herinneren en voegde daaraan toe: "Ik vind dat zo'n artikel eigenlijk niet in Kouwe Drukke past". Daar schrok ik nogal van en ik was te verbouweleerd om meteen te vragen: waarom niet?

De redactie streeft ernaar om zoveel mogelijk artikelen met als thema de schaats te plaatsen. Ideaal zou zijn: driekwart van de artikelen over de schaats en één kwart over schaatsen en/of winteronderwerpen. Dat halen we niet en dat weten we. Maar we doen ons best een zo'n gevarieerd mogelijk scala aan onderwerpen te plaatsen. Waarom schrijf ik dit? We zijn een betrekkelijk kleine club van ongeveer 150 leden, en we kunnen het niet iedereen naar de zin maken. Maar als je het ergens niet mee eens bent: spaar ons niet. Kom met je suggesties, op- of aanmerkingen. Ik pleit dus eigenlijk voor een meer producerende-naast een consumerende- lezer. Ben ik te idealistisch of te optimistisch? De reacties zullen het leren!

Annie Broere

vraagt de redactie de complete lijst met de deelnemers aan de tentoonstelling in 1879 te publiceren in Kouwe Drukke. Aangezien dit een zeer uitgebreide lijst is met alleen maar namen leek ons dit een beetje te veel van het goede. Toch wilden wij belangstel-

*De baan van ijsclub Willem-Barentsz-Thialf in Zaandijk anno 1956.
Rechts het clubhuis, dat nog steeds bestaat.*

lenden, die graag deze lijst willen hebben voor hun documentatie, in de gelegenheid stellen een exemplaar gratis te bestellen. Eén telefoontje of een E-mailtje naar Anrie Broere is daarvoor voldoende.

De redactie

In Kouwe Drukke nr. 20 van april werd een certificaat afgebeeld dat in 1876 door de tentoonstellingscommissie van de ijsclub Thialf uit Zaandijk aan schaatsenmaker Douwe Minkema uit Oosterlittens in Friesland werd uitgereikt. Aan dit certificaat kleefte nog een aardige anekdote. Het document werd namelijk opgemaakt nadat Minkema met zijn zoon zelf naar de herberg De Zwaan was gekomen en tot zijn verbazing zijn inzending niet zag liggen.

Hij had zijn inzending per trein opgestuurd, maar volgens de tentoonstellingscommissie was er niets gearriveerd. Minkema en zijn zoon stelden zelf onmiddellijk een onderzoek in en vonden de schaatsen uiteindelijk in

Amsterdam, waar ze in een bureau van de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij waren blijven liggen.

Met spoed brachten ze de schaatsen alsnog naar Zaandijk, maar de commissie oordeelde dat ze niet meer in aanmerking konden komen voor de prijzen, omdat de beoordeling al had plaats gevonden. Aangezien men de Minkema-schaatsen toch van zeer goede

kwaliteit achtte en de schaatsen buiten de schuld van de inzender niet tijdig aanwezig waren, besloot men het certificaat uit te reiken dat nu dus in bezit is van het Scheepvaart-museum in Sneek.

Met de ijsclub Willem Barentsz-Thialf – eens de meest florerende vereniging van de streek met meer dan 2000 leden – gaat het inderdaad niet best, zoals Anrie Broere in het stuk al signaleerde. Maar zo beroerd als Anrie beschrijft is het ook weer niet.

In de korte winter van 1997 vroegen heel wat omwonenden in de Zaandijker wijk Rooswijk zich vertwijfeld af, waarom de ijsclub niets ondernam. Aan de Tuinsloot bij het gemeentehuis stond immers nog steeds het clubgebouw van Willem Barentsz-Thialf. Men ging op onderzoek uit en stuitte op enkele oude bestuursleden, die hen meldde dat men het wegens de eigen hoge leeftijd en de geringe steun van

de leden niet meer zag zitten.

Feitelijk kreeg de club de doodsteek, toen in 1969 besloten werd uit de KNSB te treden. Tal van wedstrijdschaatsers en bestuursleden als Gerard Sap, jarenlang penningmeester van het gewest Noord-Holland en Wim Drost, die de trainersopleidingen van de KNSB verzorgde in de jaren zestig en zeventig, verlieten de club.

Maar toen in 1997 de buurtbewoners zich zorgen begonnen te maken en graag een goede ijsbaan voor hun kinderen in de buurt wilden, stond er een nieuw bestuur op. Helaas bleef men sinds de heropleving steeds verstoken van ijs.

Bij de overdracht van de kas, die bijzonder goed gevuld bleek, kreeg men ook de beschikking over het verenigingsarchief. Dit werd al in de jaren vijftig uitstekend op orde gebracht door Gerard Sap en bevat de notulenboeken van de ijsclubs Thialf en Willem Barentsz vanaf de oprichting, uitvoerige briefwisselingen over allerlei onderwerpen en veel financiële administratie.

Tot mijn verrassing vond ik er stukken in die

door mijn grootvader Piet Couwenhoven Jsz. in de jaren twintig van de vorige eeuw werden bijgehouden, compleet met rekeningen van wedstrijdorganisaties. Ook is er een uitstekend fotoboek met unieke foto's van kunstrijdemonstraties in de oorlogsjaren, ijshockeywedstrijden, toertochten en tal van andere verenigingsactiviteiten. Maar de klap op de vuurpijl waren toch wel 25 affiches van allerlei schaatswedstrijden uit het hele land. Een unieke collectie, die terug ging tot het begin van de twintigste eeuw. Veel van deze affiches werden in 1997 al geëxposeerd in het Molenmuseum in Koog aan de Zaan tijdens een tentoonstelling over het "ijsleven" in Zaandijk. Alle stukken zijn nog steeds in het bezit van het secretariaat

De historie van de Zaandijker ijsclub is dus wel degelijk goed bewaard. De gegevens uit het voortreffelijke familie-archief Honig zijn er een prima aanvulling op.

Ron Couwenhoven

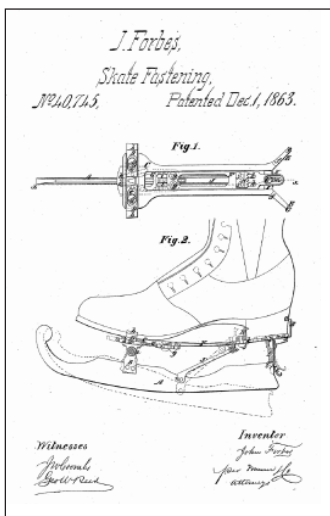
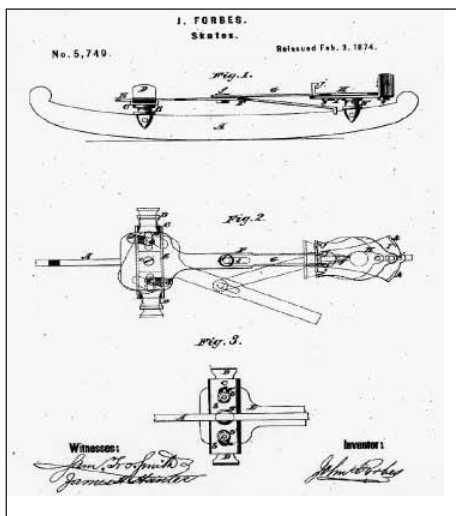
Schaatspatenten (2)

De patenten van John Forbes

Begin 1800 emigreerde de Schotse uitvinder John Forbes sr. naar Winsor/Halifax in Canada en begon een hardware store (een winkel in gereedschappen en ijzerwaren). Hij verkocht daar de zogenaamde block (hockeytype) en stockskates (racertype) (bron 1) die hij uit

Schotland importeerde (bron 2). De schaatsen ontleenden hun naam aan de houten voetstapel en de blockskates werden bij het hurleyspel (een soort ijshockey) gebruikt. Plaatselijke smeden maakten deze modellen ook, omdat ze zeer populair waren bij de inwoners en studenten van Winsor. In 1861 richtte John Starr de "Starr Mfg Co" op en John Forbes jr (afb. 1), hierna JF genoemd, was hier als voorman werkzaam. Hij interes-

seerde zich voor techniek en verbeteringen, verzamelde klachten die betrekking hadden op de instabiliteit van het aanbinden van de schaatsen met riemen.

Met zijn assistent Th. Batenman onderzocht hij de mogelijkheid van de ontwikkeling van een zelfsluitingsmechanisme op de schaatsen voor schoen en laars. Door hen werd een systeem ontwikkeld en getest. Men was vol lof over deze techniek, waarna hij het op 18 november 1863 patenteerde (afb.2). Het betrof hier het eerste half automatische klem- en sluitmechaniek. De hak- en voetklemmen werden door middel van een gefixeerde stang tussen zoolplaat en ijzer met een neerwaartse drukbeweging bediend. In 1866 ontwikkelde hij een hockeyschaats die aan de voorzijde rond was en aan de onderzijde een breder blad had. Deze schaats, de STARR ACME CLUB skate, is de voorloper geweest van de huidige hockeyschaats. Het hevelmecha-

niek, zoals wij dat kennen van de Halifax, patenteerde hij voor de hockeyschaats in oktober en voor de schoonrijschaats december 1867 (afb. 3 en 4).

JF zat verder niet stil en werkte ijverig aan nieuwe verbeteringen, met als resultaat nog een aantal patenten, twee in 1873 en één in 1874. De Starr Acme Club skate was tot ca 1880 de enige hockeyschaats ter wereld. De bekendste schaats is echter de Halifaxskate met Forbes patent (hevelsysteem (afb 5). De "puckstop" in het midden van de schaats ontwikkelde Starr in 1890. In 1880 stichtte JF zijn eigen bedrijf, de "Forbes Skate Mfg", waar hij nog verder werkte aan de ontwikkeling van de schaats. In 1888 werden twee schaatspatenten en in 1897 één patent op zijn naam ingeschreven. Alle grote schaatsenmakers hadden wel hun eigen hevelsysteem. Maar al deze systemen lijken afgeleid van dat van Forbes!

Tot slot nog een afbeelding van een paar schaatsen van JF uit ca. 1880, die met de oorspronkelijke kist in het bezit van collega

verzamelaar Hajo Jungbluth (afb.6) zijn. De volgende keer bespreken we dan ook het eerste Duitse schaatspatent.

Bronnen:

- 1) *Ice Hockeyclub Nova Scotia en*
- 2) *Handels register Winsor Halifax, Nova Scotia – Canada*

Ed Braakman

150 jaar Koninklijke IJvereniging THIALF

De IJvereniging Thialf, opgericht op 15 februari 1855, bestaat in februari 2005 150 jaar; de vereniging kreeg bij het 75-jarig bestaan het predikaat "Koninklijke".

Vanaf 1855 heeft Thialf schaatswedstrijden georganiseerd en een actieve rol gespeeld bij het ontwikkelen en organiseren van schaatsevenementen. Thialf liep voorop bij vernieuwingen conform de doelstellingen in de eerste statuten: "Het bevorderen van ijsvermaak, d.i. hardrijderijen op schaatsen harddraverijen met paard en slede en alle andere bestaande en nog uit te vinden (!) uitspanningen op het ijs..." Reeds in december 1890 vond een grote internationale schaatswedstrijd plaats op de langebaan.

Bij de oprichting van de KNSB, in september 1882 en van de ISU, in juli 1892 te Scheveningen, was Thialf actief betrokken in de persoon van haar voorzitter Mr. M. van Heloma.

Vanaf 1967 heeft de Koninklijke IJvereniging Thialf de beschikking over een kunstijsstadion, waar zij, onder auspiciën van de KNSB jaarlijks grote internationale schaats-evenementen organiseert. In 1986 werd dit stadion, met een 400m baan, thans eigenaar van de Thialf bv, als eerste in de wereld

geheel overdekt.

De internationale wedstrijden op Thialf worden georganiseerd door het Organisatie Comité (OC) Thialf bestaande uit het bestuur van de Koninklijke IJvereniging Thialf aangevuld met vertegenwoordigers van KNSB en gewest Fryslân KNSB; het OC wordt geassisteerd door de Thialf-jury. De "Koninklijke" heeft 250 leden/donateurs; het organiseren van alle wedstrijden gebeurt op vrijwillige basis zonder vergoeding.

Het bestuur van de Koninklijke IJvereniging Thialf is voornemens op gepaste wijze haar 150 jarig jubileum te vieren en heeft bijgaand jubileumprogramma opgesteld.

De organisatie van enige grote schaatsevenementen o.a. twee World Cupwedstrijden, Jeugdwedstrijden, NK, EK enz.

Een internationaal symposium over topschaatsen.

Een jubileumboek, waarin door een schrijverscollectief de historie van de ontwikkeling van het schaatsen beschreven wordt met als kern 150 jaar Koninklijke IJvereniging Thialf.

Het boek krijgt een omvang van 160 pagina's, rijk geïllustreerd in kleur. Uitgave november 2004, door Friese Pers Boekery b.v. te Leeuwarden.

Een ander belangrijk onderdeel van het jubileumprogramma is de expositie over de historie van het schaatsen en van 150 jaar Thialf Heerenveen.

In het aprilnummer van "Kouwe Drukte" besteedde Anrie Broere reeds in een 'oproep' aandacht aan deze expositie, die van 24 december 2004 tot begin maart 2005 wordt gehouden in het Museum Willem van Haren in Heerenveen. Anrie is adviseur van de expositiecommissie.

In die expositie wordt uiteraard aandacht besteed aan de 'rijke', soms letterlijk ook 'arme', historie van de Koninklijke IJvereniging Thialf. Zo zullen te zien zijn 'platgoed' vooral uit de begintijd, zoals de allereerste statuten, de handgeschreven lijst van oprichters, maar ook originele deelnemerslijsten, de vaandels enz., enz.

Het tweede aspect van de tentoonstelling

betreft de historie van het en de schaatsen. Over de ontwikkeling op dat gebied in Friesland en Nederland is vrij veel bekend en veel materiaal beschikbaar. Wij proberen echter hierbij ook de ontwikkeling in andere landen te betrekken.

De bovengenoemde 'oproep' voor internationaal materiaal heeft wel enige reacties uit Poolster-kring opgeleverd, waarvoor dank, maar we zouden best nog wat interessant materiaal uit China, Japan en Italië kunnen gebruiken (soms zou je misschien ook wel mogen veronderstellen dat in een aantal landen geen specifieke ontwikkeling op het gebied van schaatsen in dat land heeft plaats gevonden!). Nu al kunnen wij verklappen dat er o.a. uit het Skoitemuseum in Oslo een interessante bijdrage komt van schaatsen en trofeeën van Oscar Mattisen, Axel Paulsen e.a. Het wordt vast een interessante expositie, zeker voor onze verzamelkring "de Poolster".

Alvast: Welkom! Oant sjen!

Wiebe Wijnja

Tegeltableaus met wintertaferelen (18b)

Maar goed dat dit artikel in twee gedeeltes gepubliceerd is. Na het verschijnen van het eerste deel van dit artikel is namelijk van de hand van Pieter Jan Tichelaar

te Makkum een fraai tweedelig standaardwerk verschenen over alles wat dit bekende bedrijf in de loop van haar meer dan 300-jarig bestaan gemaakt heeft. En daarin staat een

tableau van 6 x 3 tegels met een ijsstafereel afgebeeld, dat zich bevindt in een boerderij in Anna Paulowna. Het is in 1863/1864 gemaakt door Willem ten Zweege. Als bijzonderheid wordt vermeld dat het tableau gesigneerd is wat niet gebruikelijk is. Nu het onderwerp gelegenheidstableaus.

Dit is een soort tableau dat vaak in opdracht werd gemaakt, bijvoorbeeld bij het jubileum van een functionaris of een bedrijf. In het Nederlands Tegelmuseum in Otterlo kun je er diverse bewonderen. De afmetingen ervan variëren erg en worden vaak bepaald door de opdrachtgever. Zo'n tableau van 8x4 tegels vinden we afgebeeld in "100 jaar winter" van Couwenhoven en Snoep. Dit is in 1905 door de firma Haga in Purmerend gemaakt toen de Ijsbond Hollands

Noorderkwartier 10 jaar bestond en opgedragen aan het erelid, de heer Minnema, die toen ook voorzitter was. Het schijnt het enige tableau te zijn dat door dit bedrijf gemaakt is. Het werd eerst opgehangen in het

gemeentehuis in Oudendijk en toen dit in het begin van de negentiger jaren van de vorige eeuw afgebroken werd is het overgeplaatst naar het café Les Deux Ponts in deze plaats, waar het nu nog te bewonderen valt. Enige bijzonderheden over dit tableau werden door Ron Couwenhoven aan mij meegedeeld.

Ook in het buitenland zijn een enkele maal tegeltableaus met schaatstafereelen gemaakt. In het boekje Victorian Tiles van Hans van Lemmen staat een Engels tegeltableau van 3x5 tegels uit het einde van de 19e eeuw afgebeeld. Op de achtergrond zien we een paar schaatsende figuren, waarvan natuurlijk één met zijn benen omhoog spartelt, een wijze van schaatsen die niet zo effectief is, zoals ook ervaren wedstrijdschaatsers een enkele keer ervaren. Op de voorgrond een meisje op schaatzen dat zich dartzelf door hondenkracht laat voortbewegen.

Om aan de vraag van de liefhebber tege moet te komen zijn er tegenwoordig nieuwe tableaus met wintertafereelen op de markt, die de indruk moeten wekken dat het oude zijn. In Kouwe Drukke 12 heb ik al eens zo'n tableau van 4x3 tegels besproken en afge-

beeld. Een vrijwel identiek exemplaar, maar nu van 5x4 tegels en het onderschrift "IJspret op de Lek" werd kort geleden op een tegelveiling aangeboden, wel met de vermelding 20e eeuws. En op internet zag ik onlangs zo'n exemplaar van 6x4 tegels. Blijkbaar komen deze tableaux in allerlei afmetingen voor. De taferelen betreffen steeds dezelfde Anton Pieck-achtige situatie, namelijk een warm ingepakte dametje in een slee met een zwanenhals en erachter een pijprokende schaatser met hoge hoed met kruischaatsen. Blijkbaar is er voor dit soort tableaux een markt. Maar men moet zich wel realiseren dat het altijd nieuwe tableaux betreft!

Nu ben ik aan het einde van mijn tegelta-

bleaulatijn. Zoals vaak doe ik ook nu weer een beroep op de KD-lezer. Zit er nog ergens een interessant tableau dat hier niet ter sprake kwam dan hoor ik dat graag. Ik bedoel dan niet dat tableautje dat ik onlangs zag en dat in het recente verleden in Makkum gemaakt is en waarop een schaatser op twee tegels afgebeeld staat (afb.5).

Ook wanneer, zoals in dit geval, de afbeelding op slechts twee tegels is afgebeeld spreken we al van een tegeltafelau. *Minne Iedes Nieuwhof*

Literatuur:

- Couwenhoven, Ron en Huub Snoep. *100 Jaar Winter. Het gedenkboek van het gewest Noord-Holland/ Utrecht van de KNSB 1895-1995. De Vrieseborch, Haarlem, 1994, pp.207.*
- Lemmen, Hans van. *Victorian tiles. Shire Publ. Ltd, Shire Album 67, 1981, pp.32.*
- Plus, Jan. *De Nederlandse Tegel 1570 - 1930. Decors en benamingen. Nederlands Tegelmuseum/Primavera Pers, Leiden, 1997, pp.696.*
- Rosenberg, P.T.E.E. *Oldeboorn, Weaze 30. In: R.Meischke e.a. Huizen in Nederland. Dl.1 Friesland en Noord-Holland.*
- Tichelaar, Pieter Jan en Sytse ten Hoeve. *Fries Aardewerk. Bolsward. Primavera Pers, Leiden, 2001, pp.219.*
- Tichelaar, Pieter Jan. *Fries Aardewerk. Tichelaar Makkum 1868-1963. Primavera Pers, Leiden, 2004, pp.244.*

De geschiedenis van de skeeler (5)

In Kouwe Drukke 10 heb ik in De geschiedenis van de Skeeler het ontstaan van het woord skeeler ontrafeld en de promotiecampagne van de skeeler als nieuw product in Panorama van april 1969 beschreven.

Vorig jaar ben ik via Ab Zoomer uit Goor op het juiste spoor gezet en weet nu eindelijk hoe de vork in de steel zit van het allereerste skeeleravontuur in Nederland. Wouter Zandstra had mij verteld dat de skeelers die te koop werden aangeboden (o.a. via de grote reclamecampagne in Panorama) in Engeland werden gemaakt. Dit is niet juist. Nu dan het juiste verhaal. De basis van deze skeeler ligt in Twente! De Enschedeër Henk Glastra is de ontwerper van deze skeeler. Glastra, een nog krasse man van rond de 80 noemt zichzelf geen uitvinder, maar een ontwikkelaar van producten: "Ik ben niet de uitvinder van de skeeler, maar degene die op het idee kwam een dergelijke "schaats op wielen" te ontwikkelen. Het idee kwam door een grappige samenloop van omstandigheden tot stand. Een relatie van mij uit Engeland had een vriend, die verkoopleider was van de Britse speelgoedfabrikant Mettoy. Dit bedrijf was gespecialiseerd in rolschaatsen. Mettoy had een kantoor in Amsterdam, het reeds door mij genoemde Skeelers International op de Weteringschans, met als zaakwaarnemer de heer Meyer. Mijn Engelse relatie bracht mij in contact met dat kantoor. Ze nodigden me uit. Er moest iets nieuws op rolschaatsgebied komen." Glastra verrichtte wat spuurwerk en het

bleek hem dat er heel wat wegschaatsen "uitgevonden" waren. Maar de trouwe lezers van Kouwe Drukke wisten dit al.

Bij de ontwikkeling van zijn idee kreeg Glastra hulp van de Eibergse machinefabriek Gemevo en het Nedese kunststof bedrijf Timmerye. In nog geen anderhalf jaar werd de skeeler ontwikkeld. Gemevo maakte de matrijzen en Timmerye spoot de frames en maakte de wieltjes van kunststof. De schoenen liet Glastra uit Tsjecho-Slowakije komen.

Er werd besloten een eerste serie van 5000 skeelers te maken, dus geen 100.000 zoals Zandstra mij verteld had.

De zaak werd reclame-technisch goed aangepakt. Het Enschedese reclamebureau De Zuil haalde alles uit de kast om de skeeler te promoten. Op 4 februari 1969 was dan het dan zover. In het chique Hilton hotel werd in het bijzijn van Petra Laseur, Ronnie Tober en Louis van Dijk de skeeler ten doop gehouden. Je kunt je natuurlijk afvragen of zij enige affiniteit met skeelers hadden, maar het waren in ieder geval Bekende Nederlanders en dat telt. Er werd een spectaculair reclamefilmpje vertoond, dat overigens spoorloos verdwenen is. Ook de schaatscoryfeeën uit die tijd – Ard Schenk en Reinier Paping – werden voor het reclamekarretje gespannen. Zelfs Petra Burka, wereldkampioen kunstrijden, wist na een

uurtje oefenen een kür op de skeelers voor het voetlicht te brengen.

Op de Noviteitenshow van de Utrechtse Jaarbeurs werd de skeeler uitgeroepen tot het speelgoed- en sportartikel met de meeste nieuwwaarde. Opmerkelijk is dat deze skeeler niet alleen als sportartikel werd aangeprezen, maar ook als speelgoed. En dat is eigenlijk nòg zo.

Prachtige slogans werden bedacht: *Nooit meer wachten op die paar dagen vorst en Schaatsen op skeelers is schaatsen zonder ijs.*

Ook de naam skeeler is door Glastra bedacht in Eibergen, tenminste dat zegt hij. Volgens Zandstra is hij bedacht door een medewerker van de Engelse firma Mettoy. Helaas, alle inspanningen mochten niet baten. De skeeler werd een flop. Ze raakten ze aan de straatstenen niet kwijt, terwijl de skeeler, ook wel straatschaats genoemd, daar zijn zegetocht had moeten beginnen.

Nu, een kleine 40 jaar later, kan Henk Glastra relativerend op zijn skeeleravontuur terugkijken vanuit zijn prachtige Saksische woonboerderij.

“We waren te vroeg. Er waren in die tijd weinig geasfalteerde fietspaden. Skeelers op tegels is lang niet zo leuk.” Bovendien denkt hij dat de prijs van 50 gulden aan de hoge kant was.

Als Glastra nu eens in de

Achterhoek rond zou toeren en hij zou de prachtig bewegwijzerde skeelerroutes zien, dan zou hij daar toch een goed gevoel van krijgen. Hij verwoordt het zelf zo: “Het is juist heerlijk om te zien, dat jouw idee uiteindelijk aanslaat.

Mij geeft dit artikel een goed gevoel, omdat een aantal vragen gesteld in Kouwe Drukke 10 beantwoord is. Alleen is daar een nieuwe vraag, trouwens een typische verzamelersvraag, voor in de plaats gekomen: waar zou dat vermaledijde propagandafilmpje gebleven zijn, zal dat nog eens boven water komen op een of andere rommelmarkt of op een stoffige zolder?

Met dank aan het Dagblad Tubantia uit 1999 en het interview dat ik mocht hebben met Henk Glastra.

Anrie Broere

'De Ijsbond Krimpenerwaard houdt, ijs en weder dienende, 9 dorpentocht' (3)

Met deze tekst werd in een ijsadvertentie in de Schoonhovensche Courant de eerste Negendorpentocht door de Krimpenerwaard aangekondigd. Deze tocht zou worden verreden op de 2de Kerstdag 1938. Een unieke tocht, die nadien nog achtmaal zou worden gehouden, voor het laatst op zaterdag 4 januari 1997. Deel 3 van een historisch overzicht, 'De laatste wedstrijdtochten'.

Met een 'Welkom in Vrij Nederland' opende de voorzitter van het district Krimpenerwaard van de Zuid-Hollandse Ijsbond de eerste naoorlogse jaarvergadering op 15 november 1945. Ondanks het feit dat er tijdens de oorlog veel materiaal van de ijsclubs verloren was geraakt waren de clubs als organisatie zelf wel intact gebleven.

In de oorlogsjaren – slechts in 1944 werd niet vergaderd door het verbod van de Duitse bezetter op het houden van samenkomsten – werd besloten om in navolging van de toertochten in de Alblasserwaard en het Zuid-Hollandse Merendistrict ook tijdens de Dorpentocht de deelnemers te laten starten vanuit een startplaats naar eigen keuze. Dit tegen het zere been van de organiserende Ijsclub Stolwijk daar deze plaats traditioneel de enige start- en finishplaats van de Negendorpentocht was. Een jaar later kreeg Stolwijk zijn zin en werd het besluit tot de plaatselijke start ingetrokken.

'Schaatsmarathon door de Krimpenerwaard' (8 februari 1947)

In de nacht van 14 op 15 december 1946 viel de winter met een naar het oosten

Negen-Dorpentocht!

Krimpenerwaard
pl. m. 65 K.M.

Uitgaande van den Ijsbond „Krimpenerwaard“ te houden op

DINSDAG 4 FEBRUARI

Ijs en weder dienende.

Startplaats (en eindpunt Ijsbaan Stolwijk.

Deelnemers aan den wedstrijd (inwoners van de Krimpenerwaard) kunnen zich aanmelden tot Maandagavond 8 uur bij de aangesloten clubsecretarissen.

Starttijd 10 uur. Tijdstip van aanwezigheid in de O.L. School bij de Ijsbaan 9.30 uur.

Prijzen f 30.—; 20.—; 10.—; 7.50 en 5.—

Deelnemers aan de prestatietocht

Aanmeldingen Maandagavond eveneens bij de clubsecretarissen (op den ochtend van den tocht dag worden ook aanmeldingen aangenomen, uitsluitend te Stolwijk).

Vertrek 10.30 uur. Binnenkomen uiterlijk 17 uur.

Inleggeld wedstrijd: f 3.— voor club-leden, f 5.— voor anderen.

Inleggeld prestatietocht: Leden der clubs en huisgenooten f 1.—. Niet-leden (in de Krimpenerwaard woonachtig f 2.—; Personen buiten de Krimpenerwaard woonachtig f 2.50. Personen die zich 's morgens v. d. tochte te Stolwijk melden f 2.50.

Uittrekking herinneringsmedaille aan deelnemers die den prestatietocht volbrachten geschiedt later kosteloos.

Extra autobuadisten E.H.B.O. op het traject aanwezig. Reeds gekochte kaarten zijn geldig voor dezen tocht. Wijziging voorbehouden.

Bestuur Ijsbond Krimpenerwaard

Advertentie Schoonhovensche Courant
maandag 3 februari 1947

gedraaide wind in.

De zeer strenge winter van 1946-1947 was begonnen, binnenvaartschepen lagen ruim drie maanden ingevroren. Nadat invallende dooi tot tweemaal toe het houden van de aangekondigde Negendorpentocht – eind december en op 11 januari – had belet, werd 'de groote tocht' door de Krimpenerwaard aangekondigd voor dinsdag 4 februari. 'Nu de sloten en vaarten weer met een dikke laag ijs bedekt zijn, heeft de commissie nogmaals een dag vastgesteld waarop dit sportieve evenement zal plaatsvinden, n.l. morgen. De weersomstandigheden zijn gunstig maar 't is de vraag of de sneeuw de tocht niet wederom zal verhinderen,' lezen we in de Schoonhovensche Courant van maandag 3 februari. De correspondent van de Courant had het goed gezien en de tocht werd voor een derde maal afgelast.

Op zaterdag 8 februari – de dag dat in Friesland de negende Elfstedentocht werd verreden, een tocht die door de barre weersomstandigheden die winter ook reeds driemaal geannuleerd was – kon uiteindelijk ook de vijfde Negendorpentocht doorgang vinden. Het was die zaterdagmorgen veertien graden onder nul, de zon scheen en er stond een scherpe oostenwind, een wind die ervoor zou zorgen dat veel toerrijders later die dag de finish niet zouden bereiken. In de route was voor het eerst ook Schoonhoven opgenomen, maar door het slechte ijs moest dit deel van het traject uiteindelijk geschrapt worden.

Extra autobussen werden ingezet om de deelnemers naar Stolwijk te vervoeren en

er heerste al vroeg een grote drukte rondom de openbare lagere school waar de rijders zich moesten laten inschrijven.

De 15 wedstrijdrijders verzamelden zich rond tien uur op de met vlaggen versierde Stolwijkse ijsbaan, waar zij werden toegeproken door D. Burger, de voorzitter van de tochtcommissie, en Stolwijkse burgemeester L.C.A. Lepelaars. Om tien over tien begonnen de wedstrijdrijders aan hun koude tocht door het besneeuwde polderlandschap. De sneeuw had de kwaliteit van het ijs geen goed gedaan. Op veel plaatsen was de sneeuw wel weggeveegd, maar veelal was de schaatsbaan zo smal dat de schaatsers nauwelijks hun benen konden uitslaan en korte delen van het traject moesten zelfs lopend worden afgelegd. Daarnaast dienden op meer dan 30 plekken bruggen en dammen gepasseerd te worden. De winnaar van de wedstrijd, Piet de Bruin uit Lekkerkerk, schaatste kort na enen onder luid gejuich van het enthousiaste publiek Stolwijk binnen. Hij had vanaf de start lange tijd samen gereden met Jan van Dam uit Gouderak, maar had nu een voorsprong van ruim drie minuten op de Gouderakker. Twintig minuten na de winnaar gleden A.H. Berhouwer, de winnaar van 1938 en 1942, en M. van Lingen, de winnaar van 1940 en 1941, over de finishstreep.

Omstreeks half elf startte de toertocht waarvoor zich 1503 schaatsers hadden ingeschreven. In de Goudsche Courant lezen we het volgende verslag: *'De tochtrijders maakten in het begin al kennis met de*

slechte kwaliteit van het ijs. De Goudse Vaart was tussen de ijsperioden door scheppen doorbroken en de ijsschotsen waren aan elkaar gevoren en maakten de baan soms onbegaanbaar. Gelukkig hadden de rijders hier van Stolwijk tot de eerste controlepost, Beijerse, de wind in de rug, waardoor tenminste iets van het leed verzacht werd, dat zij op het eerste gezicht hadden moeten doorstaan. De wind was hun ook gunstig gezind op de weg over Gouderak naar de Achterbroek, de derde stempelplaats. Vandaar ging het over prima ijs naar Ouderkerk. Vooral op dit gedeelte konden de rijders met de wind in de rug een behoorlijke snelheid ontwikkelen en sommigen vlogen over de baan. Voorbij Ouderkerk waren de in de sneeuw gebaande paden echter veel te smal. Veel rijders bleven vaak met hun schaatsen in de sneeuw steken met het gevolg dat zij over de kop sloegen en soms door een of andere verwonding hun tocht moesten opgeven. In Berkenwoude, dat via Krimpen aan de Lek en Lekkerkerk bereikt werd, onderbraken velen hun tocht om zich daar met een warmen drank te verkwikken. Het traject tussen Berkenwoude en Bergambacht was wel het zwaarste gedeelte van de tocht. Hier maakte de felle oostenwind vele slachtoffers. Enige rijders kregen bevroren ledematen terwijl anderen teveel van hun energie vergden, waardoor zij de tocht verder moesten opgeven. Velen hadden meer dan een uur nodig om dit gedeelte af te leggen. Voorbij Bergambacht was de voor naamste strijd echter gestreden, hoewel

het ijs tussen deze plaats en Ammerstolbar slecht was. Men had gelukkig niet meer zo'n last van de wind. Het aantal valpartijtjes en gebroken schaatsbanden was echter groot. De sneeuw was hier onvoldoende opgeruimd, waardoor men teveel in zijn snelheid geremd werd. In Vlist was de toestand van het ijs behoorlijk. Hier hadden de rijders de wind in de rug en zij konden er genieten van de erwtensoep met spek, die de boeren hen aanboden. De laatste tien kilometer, van Haastrecht tot Vlist, speelde de wind weer parten. Het ijs was hier behoorlijk, maar het kostte de rijders nogal veel moeite om de laatste loodjes af te leggen.'

De snelste tochtrijders waren W. v.d. Flier uit Waddinxveen, G. Stolk uit Ridderkerk en B.W. van Eesteren en M. den Ouden uit Lekkerkerk, zij volbrachten de bijna 60 kilometer lange tocht in ruim drie en een half uur. Mej. P. Valk uit Rotterdam was de eerst aankomende dame. Toen om vijf uur de stempelpost in Stolwijk sloot hadden zo'n 1300 schaasters de vijfde Negendorpentocht volbracht.

'Toerrijders hadden moeilijke tocht, die slachtoffers heeft gekost' (3 februari 1954)

Evenals in 1947 werd de Negendorpentocht van 1954 gelijktijdig gehouden met de Elfstedentocht. Vele streekgenoten, zoals Oudewater naar Dries Slootjes, maakten voor het eerst de reis naar het verre Friesland om deel te nemen aan de steeds populairder wordende Elfstedentocht en stonden dus

niet aan de start van de zesde Negendorpentocht. Het was op woensdag de derde februari ijzig koud en er stond een felle oostenwind over het vlakke polderland van de Krimpenerwaard. De Lek was bedekt met een dikke laag ijs en er reden auto's heen en weer over het dik bevroren water. Daar waar Schoonhoven in 1947 nog onbe-

aan de IJssel, Krimpen aan de Lek, Lekkerkerk, Berkenwoude, Bergambacht, Ammerstol, Schoonhoven, Vlist, Haastrecht en Stolwijk.

IJsbond Krimpenerwaard

Ijs en weder dienende
op **Woensdag**
3 Februari 1954

Negendorpentocht
door de Krimpenerwaard per schaats

Wedstrijd- en Prestatietocht, afstand ca. 50 km. Startplaats en eindpunt Stolwijk. Startuur voor wedstrijd 10 uur, voor prestatietocht 10.30 uur. Extra autobusdiensten ingelegd. Gelegenheid voor aanmelden te Stolwijk en bij clubsecretarissen. Te Stolwijk aanmelden t/m Tochtidag, Telefoon K 1829 - no. 262 en 313. Op 3 Februari uitsluitend Telefoon 313 aanmelden of bij het bestuur. Omtrent ingelegd ook inlichtingen te bekomen bij clubsecretarissen in de Krimpenerwaard.

Advertentie Schoonhovensche Courant
maandag 1 februari 1954

reikbaar was door het slechte ijs was de Zilverstad nu voor het eerst opgenomen in het traject van de op maandag 1 februari aangekondigde Dorpentocht. De tocht werd hierdoor met twaalf kilometer verlengd. Ook door de aanleg van de Provinciale Weg door de Krimpenerwaard was het parcours in vergelijking met de tocht van 1947 gewijzigd. Vanuit Stolwijk dienden de wedstrijd- en prestatierijders hun kaarten af te laten stempelen in achtereenvolgens Beijerse, Gouderak, Achterbroek, Ouderkerk aan de IJssel, Krimpen

No. 1470 P

Negendorpentocht Krimpenerwaard

Naam Mov. C. Nedderend
de Heer

Woonplaats Breda Polderland

Stolwijk	Beijerse	Gouderak	Achterbroek	Ouderkerk a. d. IJssel	Krimpen a. d. IJssel
0	3,5	8,5	11,5		18,5
62,5	59	54	51		44

Ieder deelnemer rijdt eigen verantwoordelijkheid.
Stempelaar inteveren, anders ongebid.
Paspoort laten stempelen.

Startkaart deelnemer No. 1470
Voor de eerste maal in het bestaan van de Negendorpentocht waren ook deelnemers van buiten de Krimpenerwaard tot de wedstrijd toegelaten. Voordat de 33 wedstrijdrijders tegen half elf werden weggeschoten door de Stolwijkse burgemeester Lepelaars, werden zij op het met een prachtige ereboog versierde ijs toegesproken door de voorzitter van de IJclub Stolwijk D. Burger die de mannen waarschuwde voor het keiharde, maar zeer slechte ijs.

Start van de wedstrijd

Start van de wedstrijd

Evenals in 1947 wordt Piet de Bruin, een 28-jarige chauffeur uit Streefkerk, winnaar van de ruim 60 kilometer lange tocht. Twee dagen tevoren was De Bruin nog deelnemer geweest aan de Elfmerentocht in Friesland. De Bruin reed tijdens deze zesde Negendorpentocht van meet af aan kop met Gerrit van Lit uit Krimpen aan de IJssel, Cor van den Hoek uit Oudewater en Jan van Dam uit Gouderak. Zij werden achtervolgd door het duo Van de Linde en M. van Lingen. Door het slechte ijs tussen Stolwijk en Ouderkerk aan de IJssel werden de schaatsen al snel bot. Ook de vele bruggen bij Ouderkerk, die alleen lopend of kruipend gepasseerd konden worden drukten het tempo van de mannen aan de kop. Rond kwart voor twaalf bereikte het goed samenwerkende viertal Berkenwoude, vanaf hier wachtte hen het zware stuk via Schoonhoven over de Vlist naar Haastrecht. Van Dam kon vanaf Schoonhoven het tempo gelijk al niet meer volgen en Van Lit, Van der Hoek en De Bruin moesten de tocht met z'n drieën voortzetten. Met de wind recht in het gezicht ploeterden de mannen

voort over het slechte ijs. Om vijf over één bereikte het trio Haastrecht. Van den Hoek liet hier als eerste zijn kaart stempelen. We lezen verder in de Goudsche Courant: *'Ze trokken aan voor de laatste zes kilometer, waarop de beslissing moest vallen. Een paar kilometer voor de finish verloor Gerrit van Lit zijn stempelkaart. Hoek, die achter hem reed, zag dat, pakte de kaart op en reed haar naar van Lit. Een sportieve handeling, die hem weliswaar de tweede plaats kostte, maar de derde plaats des te eervoller maakte. "Want die Gerrit verdiende dat, hij had de gehele route prima gereden," zo redeneerde Hoek zijn sportiviteit.'* Een kilometer voor de finish ontsnapte Piet de Bruin en hij gleed om zeven over half twee solo over de finish, waarna hij bij het ophalen van de finishstempel nog lelijk ten val kwam. De Bruin werd begroet door tientallen Stolwijkers, onder wie burgemeester Lepelaars, die via telefoonberichten op de hoogte was gebleven van het verloop van de strijd. Aan de finish bleek dat De Bruin de Negendorpentocht had gereden met een breuk in zijn schaats, des-

V.I.n.r. Jan van Dam (4), Gerrit van Lit (3), Piet de Bruin met verwonding aan de mond (1), Cor van den Hoek (3)

ondanks volbracht hij de tocht in drie uur en twintig minuten.

Bergambachter W. v.d. Bas kwam als eerste toerrijder om vijf over half drie over de finish, van de ruim 1500 gestarte rijders behaalden evenals in 1947 slechts zo'n 1300 schaatsers de finish. *'De kwaliteit van het ijs was op vele plaatsen slecht, zodat er nog al wat valpartijen voorkwamen. Bij Ouderkerk a.d. IJssel bijvoorbeeld weerde de wind zich zo geducht, dat tientallen zwichtten voor het aanlokkelijke beeld van een warme bus, die over de IJsseldijk zijn weg naar Gouda zocht. Zo ook opa Berhouwer uit Stolwijkersluis, 77 jaar, die het afbinden van zijn schaatsen excuseerde met: "Ik wil van de zomer nog fietsen."*

Oudste deelnemer was één van de initiatiefnemers van de Negendorpentocht, de tachtigjarige G. Vogelenzang de Jong, uit Krimpen aan de IJssel, de 12-jarige Dick Oskam uit Stolwijk was de jongste schaatser. Meijffrouw P. Valk was ook ditmaal de snelste vrouwelijke deelnemer. Een jonge deelnemer uit Bergambacht haalde de eindstreep

in Stolwijk niet, hij werd bij het voorbijrijden langs de ouderlijke boerderij van het ijs gehaald door zijn ongeruste ouders. Hij was pas ziek geweest, maar was desondanks 's morgens met zijn vriendjes naar startplaats Stolwijk geschaatst om zich in te laten schrijven voor de tocht door de Krimpenerwaard.

De volgende keer 'De moderne tochten' (slot)

Tom Streng

Plattegrond Negendorpentocht

De Trommel (9)

Zoals u weet is de trommel een rubriek waaruit voorwerpen gehaald worden die tenminste iets met schaatsen te maken hebben. Dit keer zijn het twee kleine voorwerpen, een zilveren horloge, zo'n ouderwetse knol die je nog met een sleuteltje op moet draaien en een visitekaartje. Zo'n kaartje dat je vroeger op je verloving of

trouwdag van een familielid of kennis kreeg. Beide voorwerpen hebben wat met elkaar te maken en daar gaat mijn verhaal dan ook over. Het geeft zelfs aanleiding om een nieuwe rubriek te openen onder het motto "Beroemde schaatsenrijders van weleer". Gezellig zittend bij de brandende openhaard van de fam. Postma, bracht ik het

gesprek al snel op het onderwerp schaat-
sen. Met de fam. Postma bedoel ik dan niet
Ids Postma, want zijn boerderij ligt hemels-
breed 10 km verder naar het noorden, maar
Klaas en Jetty Postma uit Akkrum. Voor de
schaatsminnende Noorderlingen en dat zijn
er nogal wat, is Klaas Postma zeker geen
onbekende. Als schooljongen al een ver-
dienstelijk kortebaanjager, later overge-
stapt naar de langebaan, waar hij zijn groot-
ste succes behaalde in het seizoen
1958/1959, Fries kampioen langebaan te
Gorredijk. Klaas, die de CLOS opleiding had
voltooid, werkte als sportleraar in Akkrum
en Heerenveen. Hij werd in de tweede helft
van de jaren '60 aangesteld door de KNSB
als trainer/coach van de noordoostelijke
kernploeg in de tijd dat Anton Huiskes
hoofdtrainer en coach was. Klaas speelde
een rol in de geruchtmakende zaak met
Huiskes, tijdens het EK 1966 te Deventer.
Mijn oog viel op een prachtig aan de muur
hangend horloge. "Heb je dat horloge met
schaatsen gewonnen?"; was mijn vraag.
"Het is wel een prijs gewonnen tijdens
een schaatswedstrijd, maar niet door mij";
was het antwoord van Klaas. "Ik heb het
geërfd van mijn pake Ruud Postma. Het is
voor mij een waardevolle herinnering aan
mijn pake". In de winter van 1882/1883
ging de 15 jarige Ruud Postma samen met
zijn neef Klaas Hanje, die even oud was,
naar Heerenveen om deel te nemen aan de
traditionele kortebaanwedstrijd om het
gouden horloge. Na een spannende strijd
won Klaas Hanje het gouden horloge en
Ruud de tweede prijs, het zilveren

horloge.

Een aandachtig lezer begrijpt dat de beide

Klaasen uit een beroemd schaat-
senrijders geslacht stammen. Dat de
92 jarige Klaas Hanje trots was op
de pake-zegger van zijn neef Ruud
Postma, liet hij blijken door het sturen
van een felicitatie(visite)
kaartje aan het adres van "Den

Heer Klaas Postma Akkrum Friese langebaan
kampioen" na het behalen van zijn kampioen-
schap.

Als we het over schaatserijdersgeslachten
hebben dan ontgaat mij niet de link naar de
familie van Ids Postma met Klaas Postma.
Ik weet het niet, maar we moeten ver

terug gaan in de genealogie om dat aan te tonen. Dat het in de genen zit is gemakkelijker aan te tonen. Een dochter van Klaas Hanje, Afke Hanje, emigreerde rond 1965 naar Canada en trouwde met een Marshall. Uit dat huwelijk werden twee jongens geboren Kevin en Neal Marshall, beide

internationaal verdienstelijke schaatsenrijders.

Met dank aan Klaas Postma en Hedman Bijlsma die mij van gegevens hebben voorzien.

Bart van de Peppel

Amerikaanse schaatsen met enkelsteunen

Blondinskates

Al enkele jaren was ik in het bezit van enkele Amerikaanse schaatsen met enkelsteunen (ankle braces). Enige tijd geleden heb ik het geluk gehad een paar Blondinskates met het originele rode leerwerk te kunnen kopen (zie vitrine).

Hoog tijd om aan dit type schaats aandacht te besteden. Meteen komt daar het eerste probleem de kop opsteken: is de schaats met enkelsteunen een apart type of heeft men op een bestaand type één of andere vorm van enkelsteun daarop gemonteerd, zoals in Nederland het geval is geweest met bv. het Koninginnemontuur? Zelf houd ik het op het laatste. Als 'bewijs' mag misschien gelden dat de Blondinskate niet door Blondin gemaakt is, maar door de firma Douglas Rogers en Co., Norwich Connecticut. Ook werden enkelsteunen separaat van laarzen en schaatsen verkocht o.a. door de wedstrijdschaatser John S. Johnson uit Minnesota rond 1895. In de 2e helft van de 19e eeuw zijn er in Amerika overigens veel patenten aangevraagd voor verschillende soorten enkelsteunen.

De waarschijnlijk bekendste en mooiste

schaatsen met enkelsteunen zijn de Blondin skates.

Als verzamelaar wil je graag weten: wie was die J. F. Blondin die op 2 oktober 1860 zijn patent aanvroeg en ook toegewezen kreeg? Een Amerikaanse kennis heeft mij waarschijnlijk op het juiste spoor gezet. Voor het hierna volgende gedeelte heb ik (nog) geen harde bewijzen, maar ik vind het alleszins aannemelijk dat Blondin een Fransman was!

Op 28 februari 1824 werd in Saint Omar, in het Noordwesten van Frankrijk een zekere Jean Francois Gravelet geboren. Op 5-jarige leeftijd werd hij naar de Ecole de Gymnase in Lyon gestuurd en na 6 maanden training als acrobaat gaf hij zijn eerste voorstelling onder de naam "Le petit Miracle". Zijn superieure kundigheid en gratie, evenals de originaliteit van zijn acts maakten hem in Frankrijk bijzonder populair. Pas echt beroemd werd hij toen hij onder zijn beroepsnaam Great Blondin in 1859 als eerste koorddanser de Niagara Falls overstak. Hij deed dit op verschillende manieren: geblinddoekt, met een zak over zijn hoofd, achter een kruiwagen, terwijl hij een man

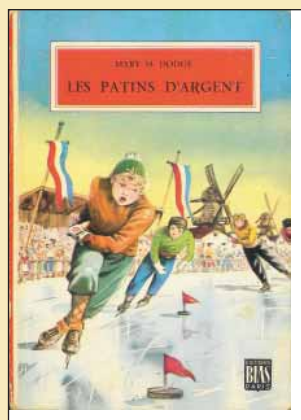
Vitrine

Blondinskates,
uit de collectie van Anrie Broere

kleurenfoto's van de Zaanse schaatsen (zie artikel van Tom Clardij)

De boekomslagen uit artikel 'Het krabbelbaantje'

op zijn schouders droeg, in het midden op het touw ging zitten, een omelet klaar-maakte en opat. Zijn laatste serie voorstel-lingen vond plaats op stelten in 1860, waar ook de Prins van Wales bij aanwezig was. Zou hij dat op steltschaatsen gedaan heb-ben die in die tijd bestonden? Hiermee ver-diende hij een fortuin. Zou hij gedurende deze periode zijn ankle braces bedacht heb-ben als extra steun voor zijn enkelgewrich-ten? Hij was een beroemdheid geworden en gaf in de zestiger jaren van de 19e eeuw in Crystal Palace in Londen en in andere lan-den van Europa voorstellingen. Blondin stierf in Londen op 19 februari 1897.

Waarom denk ik nu dat Gravelet en Blondin één en dezelfde persoon zijn? Ten eerste hebben ze dezelfde voorletters J.F., ten tweede woonde J.F. Blondin op het moment van indienen van zijn patent in Niagara Falls, de plaats waar hij zijn kunstjes vertoonde. Ook de data kloppen precies. Opmerkelijk is dat Blondin niet alleen zijn patentaan-vraag indiende. Ook een zekere F. Douglas uit Norwich, Connecticut, N.F. Spifford uit Boston en J.B. Hersshoff uit Niagara Falls waren mede-indieners. Waarom is niet dui-delijk. Waren het mede-uitvindende of mede-investeerders? Of werd de beroemde Blondin voor hun commercieel karretje gespannen? De naam F. Douglas uit Norwich duidt in ieder geval op de maker. Nog opmerkelijker vind ik dat het ontwerp van Blondin uit 1860 (zie afb.) in de verste verte niet lijkt op de Blondinschaats die in werkelijkheid gemaakt werd en zo'n gezocht schaats is onder de verzamelaars.

De Blondinschaats is een zeer luxe schaats. Op deze schaats staan 3 (!) patenten ver-meld: het Blondinpatent, een patent voor de kwaliteit van het glij-ijzer en nog één voor de sluiting. Voor zover ik weet een record. Het Blondinpatent is feitelijk een vrij eenvoudig ontwerp. Zou de maker Douglas-Rogers dit patent zo verfraaid hebben en zou de merk-loze schaats met de enkelsteun, (eveneens in de vitrine afgebeeld) dan een originele, oer-Blondinschaats zijn?

Vragen waarvan ik hoop dat ze ooit nog eens beantwoord worden.

Kennedyschaatsen

De geschiedenis van deze Kennedy schaats met enkelsteunen ligt wat eenvoudiger. Het patent op deze schaats, ver-strekt op 25 mei 1909, is aangevraagd door Andrew J. Kennedy uit Chicago op 12 augustus 1907. Deze schaats is minder fraai dan de Blondin schaats en alle onderdelen bestaan uit licht metaal. Aardig is wel dat dit patent toepasbaar is op zowel rol- als op gewone schaatsen. Trouwens, het aantal ontwer-pen uit de 19e eeuw/begin 20e eeuw van schaatsen, waarmee je zowel kunt schaat-sen als rolschaatsen, is vrij groot. In Amerika worden dit soort schaatsen con-vertible skates genoemd. Er is vrij veel mee geëxperimenteerd, ook in Nederland, maar als verzamelobject zijn ze zeldzaam. De Kennedy schaats is minder zeldzaam als de Blondinschaats en wordt nog regelmatig op een internet veiling aangeboden.

Annie Broere

Zaans schaatsmodel

Ik ben geboren in Zaandam en mijn vader zat na de 2e Wereldoorlog in het zgn burgerwerk waardoor hij veel bij particulieren aan het werk was. Zodoende kreeg hij vaak oude gebruiksvoorwerpen, die over de Zaanstreek gingen, hierin was hij erg geïnteresseerd.

Na het overlijden van mijn moeder eind 1991 kreeg ik 3 paar schaatsen in bezit welke altijd in de trapogang hadden gehangen. Van 1 paar maakte mijn vader met kerst een zgn kerststuk wat op de vensterbank werd geplaatst, hij koppelde de 2 schaatsen mbv verfroerstkjes als een soort slee aan elkaar en plaatste hier een kerstman, wat kerstgroen en een kaars op. Dit deed hij al vele jaren, hij noemde deze schaatsen "Assendelfers" en vertelde dat de houten van Palmhout waren gemaakt.

Deze schaatsen heb ik vanaf mijn lidmaatschap (ca.1977) op onze jaarlijkse bijeenkomsten in oktober meegenomen maar niemand heeft mij enige informatie kunnen verschaffen. Drie jaar geleden heb ik nog een paar gekocht op een Zaanse rommelmarkt. Na het uitkomen van het boekje van Frits Locher en Wiebe Blauw over Duitse schaatsen zag ik hetzelfde model op bladzijde 22 met de titel Holländische schlittschuhe. Daar deze prent waarschijnlijk rond 1877 is gemaakt praten wij dus over een oud model. Een Duits paar kocht ik bij

Gauke Bootsma, met het merkje LS, maar geen datering (Het merkje L.S. staat waarschijnlijk voor Lohman en Sohn, die schaatsen maakte van 1875 tot ca.1899, red.). Bij mijn eerste bezoek aan het Schaatsmuseum in Westzaan zag ik dit model ook liggen en Anrie Broere kreeg hetzelfde model in handen, ook van uit de Zaanstreek .

Eind vorig jaar belde Anrie mij dat het Openluchtmuseum een winterpresentatie hield waarbij er oa schaatsen te zien waren uit de collectie van de fam. Honig, waaronder het voor ons (on)bekende model met een ingebrande naam JACOB HONIG J en datering 1834.

Via het internet kwam ik bij Jacob Honig Jz. jr., geb te Zaandam 5 mei 1816, die eerst was verbonden aan de papierhandel van de firma J. Honig en Zoon en later burgemeester van Zaandijk is geworden, waar hij overleed op 14 november 1870.

Dit bleek na telefonisch contact met Simon Honig (ons wel bekend uit Kouwe Drukke)

zijn overgrootvader te zijn. Hij vertelde mij ook (net als mijn vader), dat de voetstapels van Palm of Buxus hout werden gemaakt. Volgens Simon Honig maakte men hier gebruik van de versleten tanden van de houten raderen van molens (afvalhout). Dit zou kunnen verklaren waarom de hals (voor

die tijd) niet hoog oploopt.

De minimale afmetingen van de kammen zou dan moeten zijn: lengte 47 cm , hoogte 7,5 cm , dikte 5 cm.

	Lgt hals	lgt voetbed	tot.lgt	voetb.br.	halslgt.	Dikte ijzer in m	
X						voor	achter
Honig schaats	22	25	47	7,5	4,6	5,6	4,0
Anrie Broere	16	28	44	7,0		5,5	3,5
<i>Westzaan</i>							
Tom 1	17	28,5	45,5	6,5	4,9	5,5	3,0
Tom 2	14	29	43	6,5	3	5,0	4,0

Het 1e paar van mij is aan de voorkant gemerkt, boven aan een soort Maltezer kruis. Dit merkje werd in de Zaanstreek wel meer gebruikt door de katholieke smeden volgens Simon Honig. Hieronder staat een kleine v in schuinschrift, hier weer onder de hoofdletter P.

Kouwe Drukke no 18 zijn volgens mij ook Zaanse.

Hopelijk krijgt dit artikel over de Zaanse schaats later een vervolg.

Dit is de wens van Tom Clardij

Het paar schaatsen van Anton Visser in

Het krabbelbaantje

Aflevering 13: "Hoe komen jullie altijd aan die kinderboeken?"

In deze laatste aflevering van Het Krabbelbaantje proberen we een antwoord te geven op de meest gestelde vraag in de afgelopen vijf jaar. Vanaf de eerste keer dat we deze rubriek vulden, kwam die vraag telkens terug: "Hoe komen jullie altijd aan die kinderboeken?"

Natuurlijk vragen die lieden eigenlijk naar de bekende weg. Elke Poolster-verzamelaar heeft immers zo zijn eigen wegen en ingangen om aan nieuwe aanwinsten te komen. Maar misschien brengen we iemand nog eens op een idee als we onze ervaringen doorgeven. Om te beginnen weten we bijna van elke titel uit onze collectie de afkomst. Er komt bij ons geen boek in de kast als we niet eerst alle gegevens op een kaartje hebben gezet. Heel ouderwets houden we sinds jaar en dag een kaartsysteem bij. Blijft dat oude typemachientje ook in beweging. Op elk systeemkaartje staan voorop alle gebruikelijke gegevens (auteur, titel, eventuele illustrator, uitgever, aantal pagina's, ISBN-nummer, etc.) maar minstens zo interessant vinden we zelf de achterzijde. Daar typen we plichtsgetrouw wanneer en hoe we aan het boek zijn gekomen, wat we ervoor betaalden en – als die er zijn - eventuele anekdotes rond de aanschaf. Een schat aan informatie!

Angelina

Boeken kun je kopen, maar je kunt ze ook krijgen. Onze ervaring is dat hoe langer je met zo'n verzameling bezig bent hoe meer mensen het leuk vinden je op een bepaald moment te verrassen. Deze week nog kwamen zus en zwager terug van een

vakantietrip door Noorwegen met in hun bagage Angelina på skøyter. Volgens de stickers op het boekje kostte de uitgave aanvankelijk bijna 50 Noorse kronen, maar betaalde de familie er de helft voor. Het boek kostte ons niks, omdat zwagerlief het veel te aardig vond dat hij iets voor ons op de kop had getikt. Het was niet onze eerste Angelina – het Engelstalige origineel Angelina Ice Skates kregen we al eens eerder te pakken – maar u weet van eerdere rubrieken dat we het leuk vinden meerdere edities van sommige boeken te bemachtigen.

Een maand of drie geleden werden we zo via de post verrast met nota bene een Albanese kinderuitgave. Op de cover een met pijl en boog uitgeruste knaap die op schaatsen de natuur intrekt. Gulle gever van Princi dhe fati (in 2003 uitgegeven in Tiranë) was Poolster-collega Marnix Koolhaas. 'Omdat jij de schaats-kinderboeken beheert, stuur ik je dit curieuze boekje persoonlijk toe', aldus het begeleidende briefje aan Aly. Marnix kwam het kleurige boekje toevallig tegen tijdens een werkreis naar Albanië.

Die actie van Marnix had nog een onverwacht vervolg. Hij had ter plaatse ook rondgekeken of er een Albanese Hans Brinker bestond maar had nul op het rekest gekre-

gen. Dat bracht ons op een idee. Na enig speurwerk vonden we een Albanese titel; die informatie speelden we door aan een kennis in ons netwerk en ziedaar: niet eens zo heel veel later prijkt een Hans Brinker uit Albanië in de collectie. Daarover direct iets meer.

Boek- en rommelmarkten

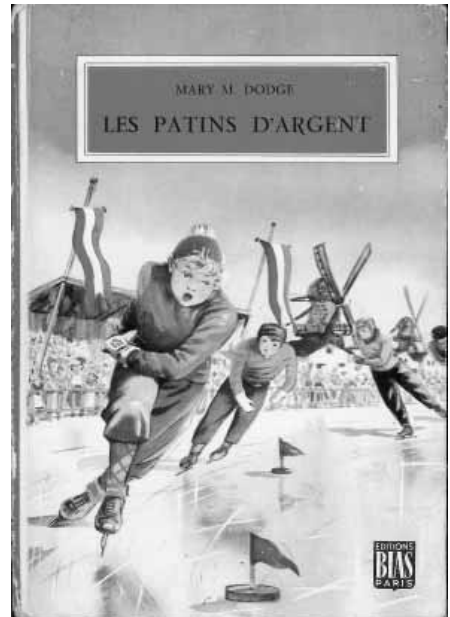
Hoewel je daarmee de 'concurrentie' groot, kunnen we verzamelaars slechts de goede raad geven zeker geen markten te mijden. Het aantal specifieke boekenmarkten is door de jaren heen stevig toegenomen, maar ook de rommel- en kindermarkten van onze tijd leveren nog altijd vondsten op. Deze zomer zagen we op een toeristische rommelmarkt ineens 'Sproetje leert

maar voor die in actie kon komen, hadden we – zonder onfatsoenlijk te worden – het boekje voor een paar euro in handen.

Voor een boekenliefhebber blijven de specifieke boekenmarkten elke keer 'gefunde- nes Fressen'. Wij hebben beide iets met boeken en dus is zo'n tochtje altijd de moeite waard, ook al slenteren we de kramen langs zonder iets te vinden. Des te leuker is het als je toch weer iets ziet liggen. Op die eigenlijk veel te massale boekenmarkt in Deventer – inderdaad: 125.000 bezoekers – vond Aly in een doosje met ogenschijnlijk alleen maar rommel plotsklaps een fraaie Franse Hans Brinker. De verkoper was de uitgave ergens in Frankrijk tegengekomen en had met een blik op de kleurige cover

schaatsen' liggen. Een alleraardigst boekje uit de Vrolijke Molen Serie met fraaie illustraties van Len van Groen. We zagen dat iemand er van afstand naar stond te kijken,

geconcludeerd dat hij die uitgave wel in Nederland zou kunnen slijten. Maar eerlijk gezegd, was hij verrast dat we zo rap de gevraagde prijs op zijn kleed legden. Hij blij, wij blij. 's Avonds noteerden we onze 74e (!) Franse Les Patins d'Argent in de verzamelboekhouding.

'Hans Brinker, or The Silver Skates'

Tja, Hans Brinker is zo langzamerhand een hoofdstuk apart in onze collectie. We verzamelden inmiddels meer dan 500 verschillende edities van deze beroemde klassieker in liefst 25 verschillende talen. Alleen al daarover zouden we kostelijke verhalen kunnen vertellen. Over Zweedse kennissen die her en der rondkeken of ze ons ook aan een Zweedse editie konden helpen. Uiteindelijk lukte het en nu staan er al drie verschillende Zweedse uitgaven op de plank. Over een Braziliaanse editie die we lospeuterden na een boeiende internet-correspondentie. Over een Mexicaanse editie die onze zoon in Amerika te pakken kreeg nadat hij een Mexicaanse schoonmaakster op zijn kantoor had ingeschakeld. Over een Libanese editie die je van achteren naar voren moet doorbladeren...

Aan de lezers van dit blad hoeven wij niet uit te leggen, dat verzamelen een kostelijke, een kostbare maar vooral ook een verslavende bezigheid is. Dat komt ook door de leuke contacten die je eraan onderhoudt. Goed beschouwd bouw je op die manier door de jaren heen een soort netwerk op met allerlei mensen die om zich heen kijken of ze ook iets van onze gading vinden.

Dat netwerk is in feite veel belangrijker geworden dan welke andere methodiek dan ook.

Een halve eeuw

Over methodieken gesproken: natuurlijk wippen we op gezette tijden een antiquariaat binnen. Deze zomer zagen we tijdens een fietstochtje in een etalage 'Het Drievoudig Verbond' van Jac. van der Klei liggen. Alleen al de cover nodigde uit onmiddellijk de beurs te trekken.

Natuurlijk proberen wij af en toe onze slag te slaan op internetveilingen of surfen we op het wereldwijde net op zoek naar ontbrekende titels in de collectie. We doen – met andere woorden – hetzelfde als menige collega-verzamelaar in zijn vrije tijd doet.

Maar steeds meer boeien ons al die toeval-
lige contacten en de daaruit voortvloeiende
vervolgacties. Hoe langer je verzamelt, hoe
meer die olievlek uitbreidt. Wat dat betreft,
hebben we enig recht van spreken. De heer
des huizes herdacht onlangs – in stilte – het
feit dat hij zich al een halve eeuw verzame-
laar kan noemen. Dertig jaar geleden was
hij bij zijn eerste Poolster-contacten nog
een vreemde eend in de schaatsbijt. De
mannen van het eerste uur verzamelden
schaatsen en zo'n boekenfreak paste maar
kwalijk in het gezelschap. Naarmate de
jaren vorderden, traden anderen in zijn
voetsporen. Tegenwoordig is de jaarlijkse
oktober-bijeenkomst het adres geworden
waarop je via ruil of koop ook je boekenver-
zameling kunt uitbreiden.

Nieuwe aanwinsten

Voor ons ligt nog een heel stapeltje met
nieuwe aanwinsten. Het prachtige boekje
Winterpret bijvoorbeeld uit de serie
Anemoontjes. Met plaatjes van Greta
Bosch van Drakestein. Gevonden op een
boekenmarkt. Of dat leesboekje voor de
katholieke school De kleurige hof met
authentieke schaatspret op de cover. Of
die Disney-uitgave Once Upon A Wintertime
die we ook al opduikelden uit een rommel-
doos. (Voor de liefhebbers: er is ook een
franstalig equivalent, dat al langer in ons
bezit is.) Of de zoveelste aanwinst in de

serie schaatsende dieren: Die Enten laufen
Schlittschuh.

Ons wacht nog de schone taak om ze alle-
maal een plaatsje te geven in onze steeds
verder uitdijende kinderboekenkasten. Dat
lukt nog wel. Alleen moeten we er even
niet aan denken dat er aan het eind van dit
jaar nog een verhuizing op het programma
staat. Je zult al die boeken maar moeten
inpakken en later ook nog weer uit de ver-
huisdozen moeten halen...

Tot ziens

Dat was het dan. Voor we u al te zeer ver-
moeien met onze kinderboeken-manie zet-
ten we een punt achter deze rubriek. Mocht
u nog eens iets van ons op dit gebied wil-
len weten, schroom niet ons aan te schie-
ten, te bellen, te mailen of te schrijven. We
helpen graag. En mocht u nog eens iets
tegenkomen: bij voorbaat dank voor de tip!

Overigens: misschien bent u nog niet hele-
maal van ons af. Schrijven over boeken blijft
ons boeien en wellicht geeft de redactie
ons ruimte om daarmee door te gaan. Al
verbreden we dan ongetwijfeld het onder-
werp tot boeken in de meest ruime zin van
het woord. Maar ook in zo'n rubriek kun je
best nog eens een kinderboek noemen....

Aly en Hedman Bijlsma

Wie het weet mag het zeggen

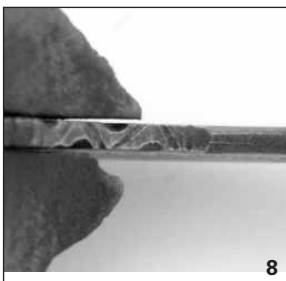
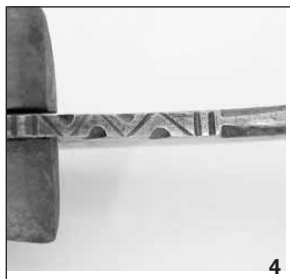
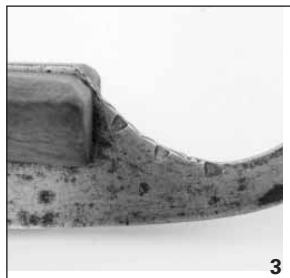
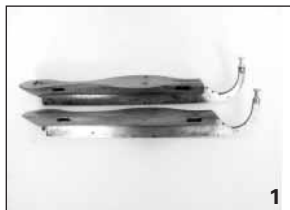
Afgelopen zomer kocht ik een paar schaatsen van J.J.C. van Thiel, zie foto's 1, 2, 3, 4 en 5.

In mijn bezit waren een paar schaatsen van de Wed. Ranken, zie foto's 6, 7 8 en 9.

Nu is mijn vraag, gezien een paar herken-

bare details, hebben deze schaatsen iets met elkaar te maken in de geest van zijn deze uitvoeringen uit dezelfde werkplaats of niet. Wie het weet mag het zeggen.

Alex Kampinga

*Boven: foto's van de schaatsen van J.J.C. van Thiel;
links en onder: de schaatsen van wed. B. Ranke*

Boek en zopie

Mein Leben, mein Sport, meine besten Fitness – Anni Friesinger

Supersterren zijn belangrijk voor de ontwikkeling van de sport en dat geldt zeker ook voor het langebaanschaatsen. In een land als Duitsland groeide het enthousiasme voor de in ons land zo populaire sport door de successen van Gunda Niemann-Stirnemann, Claudia Pechstein en de immer goedlachse Anni Friesinger. Logisch gevolg van deze populariteit is de publicatie van nieuwe boeken, zoals de prachtige biografie van Gunda Niemann-Stirnemann 'Ich will - Traumkarriere mit Tränen und Triumphen' in 2000. Ook Anni Friesinger heeft sinds deze winter haar eigen boek, het is een glamourachtige uitgave passend bij de status die Friesinger in Duitsland heeft. Korte makkelijk lezende teksten worden afgewisseld met veel full-color fotowerk, waarvan de

meest spannende foto's in het recente verleden werden geplaatst in het Duitse blad Stern. De echte schaatsliefhebber leest in het duidelijk ingedeelde boek veel over het privéleven (Mein Leben) van Anni, het hoofdstuk in interview-vorm 'Liebe und Sex' is daarvoor uitermate illustratief. De specifieke achtergrondverhalen betreffende de schaatsport ontbreken echter en dat is toch de reden waarom ik het boek deze winter aanschafte.

Ik kocht het boek – ISBN 3-442-39059-1 – voor 16,73 Euro bij de internetwinkel Amazon.de. Kort nadien kwam ik het boek tegen op de Duitse Ebay-site, het boek stond daar voor 3 Euro te koop. De verkoper was schijnbaar geen Friesinger-supporter!

Tom Streng

Wirths-schaatsen Remscheid voor export naar Amerika

Vele leden van de Poolster hebben schaatsen in hun bezit die gemaakt zijn in Remscheid voor export naar Nederland. Daaronder bevinden zich schaatsen van de diverse firma's Wirths. Deze en ook een enkele ander firma maakten ook schaatsen voor export naar Amerika. Deze laatste schaatsen waren rond 1840-1880 bijna altijd voorzien van een mooie grote krul naar Amerikaanse mode. Naar mijn weten werden dergelijke

niet naar Nederland geëxporteerd. Een aantal van dit soort schaatsen heb ik in mijn collectie. Onlangs verwierf ik wederom zo'n

Krul van de Wirths-schaats

paar prachtige Wirths-krulschaatsen. Ditmaal zijn het schaatsen die gemaakt zijn door de gebroeders Wirths uit Remscheid (ca.1860-1870). Vanwege de export naar Amerika is het in het ijzer geslagen stempel Brs.Wirths (Brs. = Brothers). Kenmerkend voor deze Amerikaanse export-krulschaatsen uit Remscheid is dat het fabrieksmerk

In het ijzer geslagen stempel (Brs3)

en modelnummer ook onder de voetstapel in het hout is afgedrukt. Dit heeft men waarschijnlijk zo gedaan omdat dat in die jaren dat ook vaak gedaan werd door de Amerikaanse schaatsfabrieken. Helaas zijn deze stempels in het

Fabrieksmerk en modelnummer aan de onderkant in het hout geslagen.

Wirths-schaatsen

Fabrieksmerk in het hout in geslagen

hout meestal niet meer goed zichtbaar. In mijn nieuw verworven paar Wirths-schaatsen is zo'n stempel echter nog mooi aanwezig. Vandaar dat het mij leuk leek om dit aan de Poolster leden te laten zien in Kouwe Drukke (zie foto).

Frits Locher

Stempelkaart (33)

Naam: Tom Clardij

P. Soutmanlaan 43

1701 MB Heerhugowaard

072 5712455

E-mail t.clardij@quicknet

Beroep: weg- en waterbouwkundige,
Vutter in 2004

Verzamelaar: schaatsen sinds 1995 (na be-

zoek bij J.Hotsma nog fanatieker geworden)

Lid Poolster: ik dacht 1997

Topschaats: wat zijn topschaatsen?? Grote
interesse in de Zaanse-en Westfriese
modellen

Belangstelling: alles wat oud is aan
gebruiksvoorwerpen/gereedschap

Clubblad: het liefst elke maand

Herinneringen aan mijn eerste schaatsjaren (2)

En nu mijn eerste officiële schaatstocht. Half december 1946 begon het al te vriezen, het begin van één van de strengste winters, die tot half maart zou duren. Reeds in december werd er overal volop geschaatst en werden er al veel tochten georganiseerd. Op 24 december zou de Oostergotocht plaats vinden, een tocht in het noorden van Friesland. Mijn neef en mijn persoojtje besloten er aan mee te doen. 's Morgens begaven wij ons op de schaats naar Vrouwbuurstermolen waar wij ons konden laten inschrijven. Van de tocht zelf herinner ik mij niet zoveel meer. Het was waarschijnlijk geen slecht schaatsweer, anders was mij

daarvan toch wel wat bijgebleven. De enige plaats die mij te binnen schiet is De Valom. Als ik de afstand tussen ons startpunt en deze plaats zo op de kaart bekijk, dan ben ik geneigd te geloven dat het toch nog een behoorlijk lange tocht moet zijn geweest, al gauw zo'n 50 km. Het eindpunt was Dokkum, waar wij tegen 4 uur aankwamen. Wij hebben de schaatsen daar afgebonden en in een restaurantje ons kruisje opgehaald. Noch mijn persoon noch mijn ouders waren van die bewaarders, en het is eigenlijk een klein wonder dat ik dit attribuut na zoveel jaar nog in mijn bezit heb. Dit is

1a. voorkant

1b. achterkant

temeer het geval omdat het kruisje zo minimaal van afmetingen is, met de "uitsteeksels" mee gerekend een diameter van 3.1 cm, met op de voorzijde twee schaatsende figuren en op de achterzijde I.J.W.C.Oostergo, 24 Dec. 1946, Toertocht. Eerlijkheidshalve moet ik zeggen dat als ik dit kruisje vergelijk met die van andere tochten dat de grootte ervan nog wel meevalt. Maar ik ben gewend geraakt aan de vaak pompeuze gewrochten die uitgereikt worden als je aan een veldloop meedoet. Maar nu het dramatische vervolg van de tocht. Na zo'n lange inspannende tocht vroeg eerst de inwendige mens de aandacht. Misschien heb ik in dat restaurant ook

wel wat gegeten, dat herinner ik mij niet meer, maar wel dat ik voor de eerste maal in mijn leven kennis maakte met een lekker drankje, nee niet met Dokkumer koffie, maar met een warme wijngroc. Aangezien je op één been niet kan gaan, werd de eerste groc gevolgd door een tweede en misschien wel een derde. Ik ben nogal een drinker. Tenslotte had ik nogal gezweet en veel vocht verloren. En omdat je dit spul niet te snel moet drinken, liep het al tegen vijven toen we aanstalten maakten voor de tocht terug. Dat was nog een behoorlijk eind, wel 30 km. Omdat we dat ook wel inzagen, besloten we het

eerste eind met de bus te gaan. In Finkum zouden we dan uitstappen en daar onze schaatsen weer onderbinden. In de bus was het heerlijk warm, en wie neemt het ons kwalijk dat we toen onder zeil gingen. Maar, schrik, de stopplaats in Finkum hebben we daardoor gemist en voordat we het wisten, arriveerden we in Leeuwarden, waar we wakker werden gemaakt door de chauffeur. Daar hebben we toen maar de bus naar Berlikum genomen, waar we om een uur of negen aankwamen. Om zo snel mogelijk thuis te komen, staken we dwars de Leeuwarder-vaart over, waarop toen al een flinke laag water stond, doordat het was gaan dooien. Die tocht was wel een bijzondere herinnering aan die 24ste december, de dag

IJsthermometer

In nummer 20 van Kouwe Drukke vraagt Ad de Boer nadere informatie over zijn ijsthermometer. Die informatie heb ik niet, maar ik vraag me wel af of deze thermometer wel voor natuurijis bedoeld was. Waarom zou men de temperatuur van natuurijis willen weten? Het criterium hierbij is altijd de dikte en niet de temperatuur.

Daarom kwam ik op een idee. Werd dit interessante apparaatje misschien gebruikt

Lezing voorjaarsbijeenkomst

Op de bijzonder geslaagde voorjaarsbijeenkomst op 15 mei van de Poolster heeft de heer Kit een humoristische toespraak over Lambert Melisz gehouden. Niet alle leden waren daar aanwezig, daarom publiceren we deze rede in Kouwe Drukke.

Dames en Heren,

Mij is gevraagd een toespraak te houden over Lambert Melisz. Ik weet niet of de club daar goed aan heeft gedaan mij hiervoor te vragen.

waarop ik 17 jaar werd!

De dooi zette in eerste instantie door en de op 28 december geplande elfstedentocht werd afgelast. Maar begin januari begon het weer te vriezen, en dat duurde tot in maart. Voor 8 januari was er opnieuw een elfstedentocht gepland, maar deze ging, ondanks meer dan 10 graden vorst, ook niet door. Het zou nog een maand, tot 8 februari, duren voordat die werkelijk plaats vond. Duidelijk is dat Friezen niet over ijs van één nacht gaan. Hoewel het wel steeds erg vroom, maar omdat het ijs slecht van kwaliteit was, heb ik het die winter bij deze ene tocht gelaten.

Minne ledes Nieuwhof

om de temperatuur te meten van de staven kunstijis die ruim zo'n halve eeuw geleden gebruikt werden in de slaggers- en zuivelwinkels om hun producten te conserveren. Oudere lezers onder ons kunnen zich dit waarschijnlijk nog wel herinneren.

Anrie Broere

aankomen. Ik wist ook niet dat hun geloof in Lambert Melisz zo sterk was. Ik werd als als een godloochenaar bekeken.

Kort en goed, ik heb mij wat verdiept in alles wat met ijs te maken heeft. Zoals u weet heeft ijs een lagere dichtheid dan vloeibaar water, daarom drijft ijs. Maar ook vanwege de volumetoename kan bij bevriezing de boel aardig kapot vriezen. Doch, als ik een en ander goed heb begrepen, verlagen we het smeltpunt van ijs onder druk en dat is van belang voor het schaatsenrijden. Zo rijden we niet op ijs, maar eigenlijk op een beetje water onder onze ijzers van de schaatsen.

Ook kun je door bevriezing ledematen verliezen, zoals tenen en oren. U ziet ijsvermaak heeft allerlei aardige bijkomstigheden.

Zo hadden we hier ruim veertig jaar geleden een ijsboer in Westzaan die Kit heette. Deze goede man, die uitsluitend 's zomers met z'n karretje verscheen, had slechts één arm. Men heeft mij toen verteld dat deze man z'n arm door bevriezing was kwijtgeraakt, want steeds met je arm in dat ijskoude karretje laat z'n sporen wel na.

Terug naar Lambert Melisz, want daar gaat het vanmorgen over. Het is vandaag de vijftiende mei. Pas nu snap ik dat het bestuur deze dag niet voor niets gekozen heeft. Het is de eerstvolgende dag na de IJsheiligen. Ik mag aannemen dat u als doorgewinterde ijskenners weet wie dat zijn. Toch noem ik ze nog even voor het geval u er eentje bent vergeten. Pancratius op 12 mei, Servatius op 13 mei en Bonifatius op 14 mei. U zult

denken wat moeten deze heiligen bij dit verhaal over Lambert Melisz. Ik kom daar zo op terug. Eerst even dit, gezien de alarmerende berichten over het afsmelten van het poolijs, denk ik dat we deze drie jongens direct nog hard nodig zullen hebben om 's winters nog een rondje op de ijsbaan te kunnen zwieren. U bent toch, hoop ik, met me eens dat we ons zullen verzetten tegen kunstijs. Als rechtgeaarde Hollanders gaan we toch alleen voor echt ijs. We hebben al kunstgras voor sportvelden en dan straks nog kunstijs. Wat we in Heerenveen doen op zo'n baan is uiteindelijk al zeer bedenkelijk. Om het in ijstermen te houden, we glijden af, we bevinden ons op glad ijs.

Terug naar Lambert Melisz, want daar zou ik iets over vertellen. Vorige week fietste ik met m'n vrouw door Noord-Holland. We kwamen bij Eenigenburg, een vlek even ten noordwesten van Warmenhuizen. Eenigenburg is gebouwd op terpen. Op een van die terpjes staat een klein kerkje. Wij er op af. Wat lees ik daar! De inwoners van Eenigenburg beweren dat Willibrord de apostel der Friezen daar ligt begraven. Dat is geweldig, zo'n groot geloof in zo'n klein dorp. Dat is natuurlijk niet waar, want iedereen die z'n geschiedenis kent weet dat Willibrord begraven ligt in Echternach.

Kijk zo moeten we nu ook met Lambert Melisz omgaan. Lambert Melisz is met z'n moeder op een berrie (een slee kun je het niet noemen, een berrie is een draagbaar, net zoiets als de kaasdragers in Alkmaar gebruiken) naar Hoorn gevluht. Over vader

Lambert Melisz en moeder vluchten van Westzaan naar Hoorn, 1574.

Melisz lezen we geen woord. Soeteboom schrijft dit verhaal ruim honderd jaar later op, zo rond 1658. Soeteboom vergelijkt Lambert Melisz met Enaeas. Kijk nu gaat het er op lijken. Het verhaal van Lamberts vlucht voor de plunderende en moordende Spanjaarden wordt hier opgetild van een dorpsverhaal naar een verhaal dat boven het dorpse uitgroeit. Bracht Enaeas zijn oude vader niet op z'n schouders het brandende Troje uit om hem zo uit handen van de Grieken te houden. Lambert Melisz deed evenzo. Nu is het verhaal van de jongeling uit Westzaan op wereldniveau gebracht en dat is de bedoeling ook vandaag. Het is nu niet meer interessant dat hij geen Lambert Melisz heette, maar dat z'n eigen naam waarschijnlijk Herder was en z'n moeder heette Maria. Die echte Lambert Melisz was waarschijnlijk een inwoner van Hoorn. Die inwoner van Hoorn stond niet zo gunstig bekend, maar heeft zich de eer toegeëigend die de Westzoner Herder toekwam. Hij liet zelfs een gedenksteen in de Westerpoot te Hoorn metselen met de volgende vers-regels daarin,

Westzaan naar Hoorn sleepte is echter waar. De naam deugt echter niet. Maar, what is a name!

Laten wij die Herder voor het gemak maar Lambert Melisz noemen. Jan Hendrik van de Laar heeft een prachtig schilderij gemaakt wat de aanhouding van Lambert Melisz met z'n moeder door de Spanjaarden voorstelt. En kijk, die schilder helpt mij in de richting waar ik naar toe wil. Hij schildert Lambert z'n moeder niet als een oud krakemikkerig wijffie, maar bijna als de heilige maagd. Deze vrouw is van ongekende schoonheid, dat is dus de vrijheid van de schilder. Helaas hangt dit schilderij in het Westfries Museum in Hoorn. Dat is een foutje dat we eerdaags zullen herstellen. Dit fraaie schilderij past in de galerij der groten, dus naast de Jansens in het Lambert Melisz huis. We zullen er werk van maken. Op geen enkele afbeelding van Lambert Melisz heb ik hem op schaatsen gezien. Hij liep over het ijs en dan nog met je moeder op een berrie. Zou hij scherp onder z'n klompen gehad hebben. We weten het niet. Ook in ons schaatsmuseum hebben we

“Bevrijd dees Brave Soon syn Moeder van de dood en Soo blijft een Edel kind syn ouders trouw in Noot”. De hufter, een kwalijk mannetje dus die Lambert uit Hoorn.

Dat Herder z'n moeder Maria uit

niet de klompen van Lambert Melisz waar op hij naar Hoorn is gelopen. Het wordt tijd dat we iets echts van Lambert Melisz boven water krijgen. Ook bij de kerk is geen steen te vinden waar Melisz of Lambert op staat. Wat voor schaatsen hadden we in de tachtigjarige oorlog. Werden er in IJlst al schaatsen gemaakt? Of kenden ze in Westzaan IJlst niet, hadden ze daar, nooit gedacht, dat die daar bestonden.

Nu herinner ik me van de lagere school ook dat we hardloopwedstrijden hielden op de bevroren sloot naast de school. Ik heb dat één keer gewonnen op m'n klompen, omdat m'n tegenstander viel. Van dat soort dingen moest ik het hebben om in de prijzen te vallen, want hardrijden op schaatsen kan ik niet.

In uw folder van het schaatsmuseum lees ik op het laatste blad bij de tekst naast het relief van Lambert Melisz een tekst die toch te denken geeft, er staat "Lambert Melisz is sindsdien in Hoom, lees hier Westzaan, blijven voortleven als het legendarische toonbeeld van onbaatzuchtige hulpverlening en bescherming van de zwakkere medemens. Toch een herder dus en elke goede herder heeft een moeder die

Maria heet. Want Maria betekent druppel en dat is water en als dat een beetje koud is, is het ijs. Zo brengt zo'n moeder dus een ijsheilige voort en dat is nu net waar het mij om begonnen is. En nu zijn we weer bij het begin van m'n praatje.

De IJsheiligen. Is Pancratius op 12 mei, Servatius op 13 mei en Bonifatius op 14 mei gestorven. Wat meer is: op 15 mei is de heilige Lambertus Melisz toegevoegd als vierde heilige bij de bestaande ijsheiligen. IJslub en Schaatsmuseum, u heeft een heilige als beschermheer gekregen want dat heeft u verdiend. Moge de heilige Lambert er voor zorgen dat de poolkap weer aanvriest en de ijsclub alhier tot in lengte van dagen een bloeiende vereniging zal zijn die zich niet op glad ijs waagt noch over één nacht ijs gaat, doch goed beslagen ten ijs zal komen.

Zo eindelijk een eigen heilige in Westzaan, die hier ook begraven ligt, alleen weten we niet waar, maar dat is niet erg.

Ik wens u een strenge winter toe met heel veel ijsdagen.

D. Kit

Oproep

Ik ben op zoek naar een paar schaatsen gemaakt voor/door de firma Wed. Masee en zoon te Goes (Zld.).

Er wordt gesproken over een datum van na 1832, er werden toen in een bedrijfje onder die naam allerlei boerengereedschappen gemaakt, waaronder zeer waarschijnlijk

ook schaatsen. Deze schaatsen en/of informatie daarover worden gezocht door een nazaat van de familie Masee.

Heeft iemand hierover inlichtingen, gaarne contact op nemen rechtstreeks met de heer Masee, telefoon 0418-671798.

Jan Biegelaar

Vergelijkend warenonderzoek

Nu ik wat verschillende soorten schaatsen heb en er best nog goed bruikbare exemplaren bijzaten, dacht ik van de winter: "waarom ga ik niet eens op mijn verzamel schaatsen het ijs op"!

Edith test de houten schaatsen uit.

In het Openlucht museum in Arnhem was van de winter een mini ijsbaantje aangelegd. Op een koude winterdag daar naar toe gereden. In die tijd was ook de schaatsverzameling van de heer Broere tentoongesteld. Dus twee vliegen in een klap geslagen.

Gewapend met Unox muts en twee paar schaatsen, namelijk de moderne Easy Gliders van Zandstra en de verbeterde Wichers-de Salisschaats (ik denk tenminste dat deze zo heten, zoniet dan hoor ik graag de juiste naam van u), gingen wij op weg. Natuurlijk dacht ik dat de houten schaatsen

veel beter zouden schaatsen dan die moderne kunststof variant.

Eigenlijk was ik zeer partijdig het ijs opgegaan. Tot mijn verbazing stond ik zeer stevig op de kunststof schaatsen. Voet en schaats waren als één geheel. Door de tierap zit je als een huis op het dragende gedeelte. Het ijzer is weliswaar breder dan bij de houten schaats, waardoor je het gevoel hebt tegengehouden te worden en er wat voor moeten doen om vooruit te komen. Ook had ik het idee dat het ijzer een rechte lijn "zoekt".

Op de houten schaats sta je gewoon wat

wiebeliger. De voetstapel is wat smaller en door de riemen die toch wat speling geven bij het afzetten, krijg je een soort klap-schaats effect, waarbij je voet los komt van de schaats. Het ijzer is wat dunner dan bij de kunststof uitvoering, dus je gaat makkelijker en sneller over het ijs.

Voor mijn man, die absoluut niet kan schaatsen, was de Easy Glider de makkelijkste schaats om op te staan en mee te bewegen. Niet dat hij het rondje heeft uitgeden hoor, maar het was een stap in de goede richting.

Conclusies:

1. Het is op beide schaatsen even wennen (als je op hoge noren gewend bent te schaatsen).

2. Ik denk dat je, om het schaatsen te leren, het beste kunt beginnen met de Easy Glider, omdat je hierop gewoon stevig staat. Van vroeger herinner ik mij dat je vaak naast je houten schaatsen stond omdat de riemen niet stevig genoeg zaten. Snelheid is in het begin niet echt belangrijk. Petje af voor de kunststof versie.
3. Heb je het evenwichtsgevoel onder de knie, dan je houten schaatsen gebruiken, want dat geeft toch meer snelheid.
4. Je hebt trouwens met beide soorten schaatsen veel bekijks. De houten omdat niemand die meer koopt en met de kunststof schaatsen omdat ze er erg vrolijk gekleurd uitzien.

Edith Wassenaar

Zwerven op de schaats

Menigeen zal bij de titel van dit stukje denken aan de boeken van Sikkema uit de veertiger jaren, "Zwerven op de schaats in Friesland" en "Zwerven op de schaats in Holland". Het zijn heel leuke boekjes en de titel geeft heel goed weer wat ik zelf zo graag mag doen – schaatsen, kris kras in alle rust door de polder. Soms met een kleine groep gelijkgestemden, soms alleen.

Ook met het verzamelen gaat het bij mij kris, kras. Dan weer het accent op schaatsen verzamelen, dan weer op boeken over de Elfstedentocht en dan weer op schaats-etiketten en dan weer... Ik vermoed dat heel wat verzamelaars onder ons dit herkennen.

Een wat lange inleiding om te komen bij "De Poolster". Zoals bekend gaan een paar leden het bestuur en een daarvan bovendien de redactie verlaten. Wij zijn dan ook reeds in oriënterende gesprekken met nieuwe kandidaten. Het is goed dat er van tijd tot tijd nieuwe gezichten komen, een frisse wind, een nieuw geluid. Uiteraard hopen we, en dat verwachten we ook, dat de 'oude' vertrekkende garde op de achtergrond hun steentje blijven bijdragen. Immers vele handen maken licht werk en "De Poolster" is niet van een paar individualisten, maar van ons allemaal. Met zijn allen zullen we er vorm en inhoud aan moeten geven. Dit jaar hebben we ook een voorzichtige stap gezet naar een perma-

nente voorjaarsbijeenkomst commissie. Niet dat dit een grote klus is, maar wel prettig als weer anderen dit mee willen helpen oppakken. Deze keer zijn we te gast geweest in Noord-Holland en het is heel fijn dat de Stichting "Lambert Melisz" hier mede vorm aan heeft willen geven. Wat dat betreft hebben wij natuurlijk niet te klagen, want de eerste keer (1998) waren we te gast in Warga, bovendien zijn we nog in Zuid-Holland geweest en in IJlst/Sneek, in Lelystad/Almere, bovendien nog in Hindeloopen en in Nijmegen. Precies, Zwerven door Nederland bij de diverse Schaats(verzamelaars)activiteiten. Wij hopen dan ook dat er voor volgend jaar zomaar weer een verzamelaar met een lumineus idee komt om een voorjaarsbijeenkomst te houden.

Nog even terug naar het bestuur, vers bloed is belangrijk en van levensbelang. Misschien komen de oud bestuursleden over een aantal jaren wel weer terug, dat zou best wel eens goed en gezond kunnen zijn. Het geldt trouwens voor de gehele organisatie. Ook binnen de redactie kunnen we nieuwe inbreng gebruiken. Dat wil geenszins zeggen dat de huidige redactie niet voldoet, in tegendeel zelfs..., maar ook daar neemt een stuwende kracht afscheid.

De inhoud van "Kouwe Drukke" wordt toch met zijn allen bepaald, heeft u ideeën of kunt u een bijdrage leveren neem dan contact op met de redactie.

Het ledenbestand moet ook in beweging blijven, dus weet u nog verzamelaars probeer die dan te enthousiasmeren voor onze "club". Hoe meer zielen, hoe meer vreugd. We zijn elkaars concurrenten maar ik ben van mening dat meer dingen ons bind dan ons scheidt.

Wij opereren met zijn allen maar op een klein cultureel gebied en daarom tot slot: we blijven zwerven zonder aan te komen en we blijven zwerven zonder te verdwalen en toch weten we niet waar we morgen zijn. Met zijn allen zullen we moeten aangeven, gaan we links of gaan we rechtsaf, gaan we met vliegende vaart of doen we rustig aan. Maar ook wie neemt nu de koppositie en wie neemt nu de koek en zopie tent voor zijn rekening.

Matthy van Klaveren

[Hoewel de inhoud van dit artikel enigszins door de feiten achterhaald is, vonden wij het als redactie toch zinvol het te plaatsen]

Overzicht van drukfouten, vergissingen enz. bij 'Van glis tot klapschaats'

- Fr. 24: bij beschrijving: Sye Hamstra is de zoon van de grofsmid en schaatsenmaker Yde Syes Hamstra moet zijn Yde Sytzes Hamstra.
Utr.: in register: Utr. 16 moet zijn : Utr.15
Utr.: in register: Utr. 15 moet zijn : Utr.16
- Fr. 51: D.G.Minkema koopt voor f 4,50 de smederij van H.Westra?
Z H : in register: Z H 139 Arkelbout moet zijn Arkenbout
- Fr. 62: In register: Wouter Bouwes,Akkrum, moet zijn Gorredijk.
Z H 7 : Teunis van Roon is Z H 5 moet zijn Z H 7
- Fr. 65: Stempel: B Bouwma.Z A. moet dit niet zijn A Z ?
Z H : 152 : Stempel: ?
N B 2: Cornelis van N. Thiel moet zijn Cornelis N. vanThiel
- Fr. 94-182 : dubbel?
N B : in register: N B 2 moet zijn N B 3
- Fr 143: staat niet in register.
N B : in register: Geld. 2 moet zijn N B 12
- Fr.157: Westra (blz.180) zoon Hindrik geb. 1922 moet zijn 1822
N B : in register: N B 12 moet zijn N B 13
- Dr. 6: Jan Bremer. Stempel is J.Noordman moet zijn J.Noorman
N B : in register: N B 13 moet zijn N B 14
N B : in register: N B 14 moet zijn N B 15
- Geld. 12: H.W.Blaauw: maakte 30.000 paar schaatsen in 3 jaar?
N B : in register: N B 15 moet zijn N B 16
- Geld.: smid Gaasbeek uit Tiel, maakte ws. schaatsen 2e helft 19e eeuw (moet dit nog natrekken.) Ik kreeg nl. een aantal jaren geleden van een oud-leerling een paar krul-schaatsen die door zijn opa Gaasbeek gemaakt waren.
N B : in register: N B 16 moet zijn N B 17

Kouwe Drukke

Kouwe Drukke is een uitgave van de Stichting "De Poolster", verzamelkring van schaatsen en winterse objecten, en verschijnt driemaal per jaar.

Abonnement € 20 per jaar, inclusief verzendkosten en de kosten van de jaarlijkse bijeenkomsten.

Misdrukken, bezorgfouten of iets dergelijks a.u.b zo snel mogelijk doorbellen naar:

Anrie Broere, tel. 0316 223081

Redactie-adres

Anrie Broere
Schaepmanstraat 5
6941 CD DIDAM
acbore@hetnet.nl

Redactieleden

Anrie Broere (hoofdredacteur)	tel. 0316 223081	e-mail: acbore@hetnet.nl
Tom Streng (coördinator, redacteur)	tel. 0348 563100	e-mail: tom.streng@planet.nl
Minne Nieuwhof (redacteur)	tel. 0318 420327	e-mail: M.Nieuwhof@hetnet.nl
Marianne van Zijl (redacteur, beeldredactie en contactpersoon drukkerij)	tel. 075 6843017	e-mail: m.vanzijl@freeler.nl

Opmaak en druk

Drukkerij De Gans, Amersfoort

Leden bestuur Stichting "De Poolster"

Huub Snoep (voorzitter)	tel. 023 5613848	e-mail: sndoos@xs4all.nl
Robert Koorneef (secretaris)	tel. 0513 622436	e-mail: robert_koorneef@yahoo.com
Edith Wassenaar (penningmeester)	tel. 035 6024811	e-mail: t.wassenaar@hetnet.nl
Matthy van Klaveren (commissies)	tel. 0251 241492	e-mail: Matthy.Klaveren@wanadoo.nl
Anrie Broere (lid, contactpersoon KD)	tel. 0316 223081	e-mail: acbore@hetnet.nl

Ledenadministratie

Edith Wassenaar, Wiardi Beckmanstraat 36, 3762 HA Soest, Tel. 035 6024811

Abonnement

Verzamelaars of geïnteresseerden die zich willen aansluiten worden verzocht € 20 over te maken op gironummer 2727396 t.n.v.

E. Wassenaar-Lammers
Wiardi Beckmanstraat 36
3762 HA Soest

Met vermelding van achternaam abonnee en abonnementsgeld 2004/2005

Kopij

Voor Kouwe Drukke nummer 22 – januari 2005 moet de kopij **uiterlijk vrijdag 26 november 2004** binnen zijn op bovengenoemd redactieadres. Handgeschreven, getypt (platte tekst, dus geen opmaak), maar bij voorkeur op diskette of per e-mail. Kleine berichtjes kunnen ook worden doorgebeld, maar a.u.b. niet op het allerlaatste moment.

De artikelen in Kouwe Drukke mogen zonder schriftelijke toestemming van de auteurs niet worden gebruikt voor andere publicaties.

